

**ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ**

ДУРМАН Микола Олександрович

УДК 35.08 + 681.32

**ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ
ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора наук з державного управління

ХАРКІВ – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Херсонському національному технічному університеті.

**Науковий
консультант:**

доктор наук з державного управління, професор,
заслужений працівник освіти України
ЛОПУШИНСЬКИЙ Іван Петрович,
Херсонський національний технічний університет,
завідувач кафедри державного управління
і місцевого самоврядування

Офіційні опоненти:

доктор наук з державного управління, професор
БЕЗВЕРХНЮК Тетяна Миколаївна,
Одеський регіональний інститут державного
управління Національної академії державного
управління при Президенті України, завідувач
кафедри проектного менеджменту

доктор наук з державного управління, професор
МАЙСТРО Сергій Вікторович,
Національний університет цивільного захисту
України (м. Харків), завідувач кафедри публічного
адміністрування у сфері цивільного захисту

доктор наук з державного управління, доцент
ТОЛУБ'ЯК Віталій Семенович,
Західноукраїнський національний університет
(м. Тернопіль), заступник директора Навчально-
наукового інституту публічного управління

Захист відбудеться «25» листопада 2020 р. об 11:00 год на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.707.03 Національного університету цивільного захисту України за адресою: 61024, м. Харків, вул. Лермонтовська, 28, зал засідань (1-й поверх).

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету цивільного захисту України за адресою: 61023, м. Харків, вул. Чернишевська, 94

Автореферат розісланий «23» жовтня 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н.С. Грабар

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. В умовах сьогодення значна увага надається державному регулюванню економіки та, відповідно, економічного розвитку, оскільки вони мають значний вплив як на наповнення бюджету, так і на збалансованість соціальних процесів у суспільстві. Форми такого регулювання можуть бути різними – це й державна регуляторна політика, вільне ринкове регулювання чи саморегулювання бізнес-структур. Механізми ж, інструменти та методи відповідного регулювання відрізняються не тільки від сфери державного управління, але й від економічної теорії, що береться за основу такого розвитку, скерованості політичної системи країни, особистісного чинника у взаємодії суб'єктів та об'єктів управління (регулювання) тощо.

Саме тому формування та реалізація державної регуляторної політики (ДРП) в різних сферах економіки та життєдіяльності населення (здійснення регуляторної діяльності) має постійно відбуватися як удосконалення регуляторного середовища. Першим кроком має стати аналіз процесів формування та реалізації державної політики при підготовці, ухваленні, контролі за виконанням управлінських рішень, що на всіх рівнях державної влади і місцевого самоврядування потребує особливої уваги. Наступним кроком буде підготовка пропозицій для органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших зацікавлених сторін щодо вдосконалення процедур державного регулювання.

Основними проблемами щодо формування та реалізації державної регуляторної політики, які мали місце в минулому і простежуються нині, є, по-перше, недостатність теоретичних та ідеологічних напрацювань щодо стратегічних орієнтирів цих процесів – розроблення й ухвалення відповідних державно-політичних та управлінських рішень у межах певної економічної теорії. По-друге, це недостатня розробленість практичної реалізації державної регуляторної політики, положень методологічного характеру. У цьому зв'язку слід навчитися формувати державну регуляторну політику як систему, задаючи їй системотвірні ознаки (принципи).

Методологічні основи процесів державного управління розглянуто в працях В. Авер'янова, Г. Атаманчука, В. Бакуменка, В. Малиновського, Н. Нижник, О. Оболенського, Л. Приходченко та ін. Теоретико-методологічну основу різних видів економічних теорій, процеси формування державної політики, у тому числі й регуляторної, вивчали такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як Я. Бережний, Л. Ергард, У. Митчел, В. Тертичка, О. Юлдашев. Інформаційно-аналітична діяльність органів влади, процес ухвалення державноуправлінських рішень є предметом досліджень таких вчених, як А. Дегтяр, Ю. Древаль, І. Древицька, В. Князєв, І. Лопушинський, В. Мороз, О. Половцев. Принципи та процеси формування регуляторної політики та здійснення регуляторних впливів у різних галузях державного управління

вивчали С. Бевз, Т. Безверхнюк, Р. Веприцький, Л. Вдовиченко, С. Домбровська, І. Колупаєва, Т. Кравцова, О. Крюков, О. Літвінов, Д. Ляпін, К. Ляпіна, В. Ляшенко, С. Майстро, М. Погрібняк, Л. Попова, Г. Толмачова, В. Толуб'як.

Водночас поза увагою дослідників залишилися і є наразі актуальними важливі питання теоретико-методологічного обґрунтування сутності, змісту й процесів формування та реалізації державної регуляторної політики, у тому числі й з використанням передового зарубіжного досвіду, та розроблення науково-практичних рекомендацій органам публічної влади щодо вдосконалення означених процесів на сучасному етапі українського державотворення.

Потреба зміни характеру, процесів та процедур підтримки ухвалення управлінських рішень під час формування та реалізації регуляторної політики на різних рівнях публічного управління за відсутності належного наукового забезпечення, об'єктивна необхідність вирішення зазначених проблем, їх практична значущість та недостатня розробленість зумовили вибір теми, цілей та завдань дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. В основу дисертації покладено результати досліджень і розробок, отримані автором за безпосередньої участі в науково-дослідній роботі в межах ініціативних наукових досліджень:

1) «Методологія стратегічного управління соціально-економічним розвитком Південного регіону» (реєстраційний номер 0104U004194), де автором розглядалися можливості застосування інструментів державної регуляторної політики для стимулювання регіонального/місцевого розвитку. Визначено рекомендації органам державної влади та органам місцевого самоврядування щодо потреби врахування впливу регуляторної політики на розвиток Південного регіону та адміністративно-територіальних утворень менших розмірів;

2) «Методологічні та прикладні аспекти розробки інформаційних систем підтримки прийняття рішень» (реєстраційний номер 0108U010129), де автором в межах напрямку «Розробка та апробація інформаційних систем підтримки прийняття рішень в різних галузях економіки» проведено аналіз можливості використання класичної теорії управління для ведення регуляторної діяльності в різних органах влади та формування відповідної політики управління різними галузями з урахуванням принципів та положень державної регуляторної політики. За результатами проведеного аналізу розроблено доповнення до класичної теорії управління при розробленні нормативно-правових актів, а також розглянуто можливість використання інформаційних систем для вдосконалення процесів формування та реалізації державної регуляторної політики;

3) «Механізми реалізації державної регіональної політики в сучасних умовах трансформації суспільного розвитку» (реєстраційний номер 0110U001836), де автором проводився аналіз вимог до формування державної

регуляторної політики на державному та регіональному рівнях, а також аналізувалися основні проблеми, які виникають на шляху запровадження нормативно-правових актів, що стосуються регуляторної діяльності (людський чинник, інституціональні та організаційні проблеми тощо);

4) «Вдосконалення державно-управлінських відносин в умовах трансформації українського суспільства (реєстраційний номер 0110U002466), де автором вивчалася державна регуляторна політика як теоретико-методологічний та практичний інструмент упровадження державної економічної політики в суспільних відносинах, спрямований на досягнення сприятливих економічно-правових та організаційно-правових умов рівноправної взаємодії всіх суб'єктів суспільства – приватної особи та громадськості, підприємців і держави;

5) «Інституційні засади формування державної регуляторної політики на основі принципів електронного урядування» (реєстраційний номер 0113U007834), де автор виступав керівником наукової теми і розглядав певні аспекти державної регуляторної політики з погляду її аналізу, формування та впровадження в державне управління з використанням принципів електронного урядування. Було підтверджено гіпотезу про можливість застосування до ДРП інструментарію аналізу й проектування державної політики, а також запропоновано застосовувати положення системного аналізу до процесів формування ДРП та використання сучасних ІТ-технологій у цьому процесі;

6) «Формування новітніх принципів децентралізації системи управління державою» (реєстраційний номер 0114U004425), у межах якої дисертантом проведено аналіз регуляторної діяльності органів місцевого самоврядування, визначено потребу врахування в цій діяльності місцевих особливостей, а також стратегічних напрямків розвитку тієї чи іншої громади. Як висновок зазначається, що в органів місцевого самоврядування є великі важелі впливу на розвиток своєї громади через формування, упровадження та моніторинг відповідної регуляторної політики на місцевому рівні;

7) «Механізми адаптації системи публічного управління в Україні відповідно до стандартів Європейського Союзу» (реєстраційний номер 0115U000862), де автором досліджено кращі вітчизняні та зарубіжні практики публічного управління (New Public Management, Good Government), можливість їх адаптації та застосування в діяльності органів публічного управління для формування та реалізації державної регуляторної політики;

8) «Розвиток економіки в умовах глобалізаційних викликів: національний та регіональний виміри» (реєстраційний номер 0116U003596), де автором здійснено аналіз зарубіжного досвіду проведення регуляторної реформи та формування регуляторної політики на основі нових державноуправлінських парадигм. Визначено, що існує набір ключових компонентів, які призводять до успішних заходів регуляторної реформи та розроблено процедури й критерії відбору цих компонентів для формування та реалізації державної регуляторної політики в Україні.

9) «Законодавчі новації у функціонуванні державної служби в Україні» (реєстраційний номер 0118U100217), де автором проводився аналіз наповнення деяких економічних функцій з погляду ДРП, а також давалися рекомендації органам публічної влади щодо вдосконалення нормативно-правового (законодавчого) забезпечення державної регуляторної політики.

Тема дослідження відповідає меті, цілям та завданням Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (Стратегічна ціль 1. «Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів», операційна ціль 2 «Підвищення ефективності використання внутрішніх факторів розвитку регіонів», завдання 3 «Розвиток підприємницького середовища та конкуренції на регіональних товарних ринках», задачі 1-4).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є теоретичне обґрунтування сутності, змісту й процесів формування та реалізації державної регуляторної політики та розроблення науково-практичних рекомендацій органам публічної влади щодо вдосконалення означених процесів на сучасному етапі українського державотворення.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі завдання:

- проаналізувати науково-термінологічний апарат дослідження, науково-теоретичні основи формування та реалізації державної регуляторної політики в Україні та оцінити стан їх розробленості в науковій літературі;
- охарактеризувати діяльність Державної регуляторної служби України як основного суб'єкта нагляду (контролю) у сфері державної регуляторної політики;
- вивчити міжнародний досвід розв'язання регуляторних проблем на національному та регіональному рівнях, а також визначити міжнародні зобов'язання України щодо вирішення регуляторних проблем у ході євроінтеграційних процесів;
- визначити наявну нормативно-правову базу та чинники впливу на процес формування та реалізації державної регуляторної політики України;
- розробити структуру формування та реалізації державної регуляторної політики на основі політичних, соціально-економічних, правових й організаційних механізмів, інструментів та методів державного управління;
- узагальнити підходи до формування концептуальної моделі формування регуляторної політики як системи;
- обґрунтувати взаємозв'язок процесів формування стратегії державної регуляторної політики та місцевого економічного розвитку у відповідній концептуальній моделі;
- дослідити можливості різних економічних теорій щодо формування та реалізації державної регуляторної політики в економічних системах;
- визначити перспективи вдосконалення нормативно-правового забезпечення регуляторної політики України;
- сформулювати та запропонувати до використання на регіональному рівні альтернативні моделі формування та реалізації державної регуляторної політики України;

– надати рекомендації органам державної влади та органам місцевого самоврядування щодо управління процесами державної регуляторної політики.

Об'єктом дослідження є державна регуляторна політика.

Предметом дослідження є процеси формування та реалізації державної регуляторної політики в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження проблеми є системний та комплексний підходи. Для теоретичного осмислення аспектів проблеми застосовувалися методи аналізу та синтезу (аналіз механізмів державного управління та державного регулювання; вивчення процесів та процедур розроблення нормативно-правових актів регуляторного характеру; розроблення узагальнених підходів до формування концептуальної моделі регуляторної політики як системи; визначення та вивчення взаємозв'язку стратегії розвитку адміністративно-територіальної одиниці і відповідної стратегії регуляторної політики), узагальнення (вивчення сучасного стану формування та реалізації регуляторної політики на різних рівнях управління; визначення та формулювання основних напрямів розвитку та вдосконалення процесів формування та реалізації державної регуляторної політики; класифікація політичних, соціально-економічних, правових та організаційних методів державного регулювання; узагальнення умов ефективного впровадження регуляторної політики на місцевому та регіональному рівні; розроблення рекомендацій щодо формування та реалізації ефективної регуляторної політики), історичний та логічний методи (здійснення теоретичного аналізу науково-термінологічного апарату регуляторної політики, науково-теоретичних основ її формування; вивчення розробленості теми дослідження в науковій літературі; дослідження сучасних парадигм державного управління та можливість їх використання в регуляторній політиці; вивчення особливостей економічних теорій розвитку держави та регуляторних інструментів, що діють в різних умовах); порівняльно-правовий метод (аналіз нормативно-правового забезпечення державної регуляторної політики, вивчення міжнародного досвіду розв'язання регуляторних проблем та можливості його застосування в українських реаліях; вироблення пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правового забезпечення регуляторної політики).

Теоретичною та інформаційною базою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних учених з державного управління, законодавча та нормативно-правова база України, що регулює питання державного управління та забезпечує регулювання економіки, господарської та підприємницької діяльності в частині формування та реалізації державної регуляторної політики на різних рівнях управління.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні актуального наукового завдання щодо теоретико-методологічного обґрунтування сутності, змісту й процесів формування та реалізації державної регуляторної політики, у тому числі й з використанням передового зарубіжного досвіду, та розроблення науково-практичних рекомендацій органам публічної

влади щодо вдосконалення означених процесів на сучасному етапі українського державотворення.

Найсуттєвіші результати дисертаційного дослідження, що містять наукову новизну, конкретизовано в таких наукових положеннях:

уперше:

- розроблено концептуальні підходи та запропоновано узагальнену модель формування та реалізації державної регуляторної політики, у якій описуються суб'єкти державного регулювання, стратегія формування ДРП (її цілі й завдання), механізми ДРП та принципи, на яких функціонують ці механізми, інструменти і методи реалізації державного регулювання. Розглядаючи принципи державної регуляторної політики та аналізуючи їх наповнення в сучасній державноуправлінській науці, запропоновано додати до них додаткові принципи: наукової обґрунтованості, комплексності та системності, а також критерії оцінки різного рівня. Означені критерії отримано в ході аналізу кращого зарубіжного досвіду формування та реалізації державної регуляторної політики, вони адаптовані і можуть застосовуватися в українській практиці;

- запропоновано розглядати процеси регуляторної політики не з позиції держави, а з позиції більш широкої, що включає в себе і державних і публічних акторів, які беруть участь у формуванні та реалізації державної регуляторної політики. У такому разі регуляторна політика буде напрямком у системі державного регулювання економіки, що ґрунтується на певних принципах, використовує специфічні методи, спрямовані на підвищення ефективності функціонування соціально-економічної системи держави, та передбачає взаємодію органів державної влади, органів місцевого самоврядування, економічних суб'єктів, їх об'єднань, громадянського суспільства з метою узгодження інтересів та досягнення цілей економічного розвитку. Це дає змогу застосовувати її положення до більш широкого спектра нормативно-правових актів регуляторного характеру, а також використовувати весь доступний арсенал механізмів, інструментів та методів для підвищення ефективності формування та реалізації державної регуляторної політики; зменшення регуляторного навантаження на об'єкти регулювання;

- розроблено ієрархію територіальних рівнів формування державної регуляторної політики та їх взаємозв'язок зі стратегічними документами (на основі європейських рівнів NUTS). Реалізація чотирьох блоків впливів, а саме блоків стратегічних документів розвитку (стратегії розвитку різних рівнів, відповідні їм плани реалізації заходів (проектних рішень), а також блоків стратегічних документів формування ДРП та відповідних їм планів реалізації заходів (регуляторних впливів) дає можливість формувати ефективну регуляторну політику;

удосконалено:

- загальну схему підготовки, ухвалення та моніторингу регуляторного рішення з урахуванням системного підходу, яку можна реалізувати у вигляді просторової багатовимірної структури системних знань

про сферу регулювання (середовища формування регуляторної політики), при цьому першим кроком будуть стояти стратегічні плани розвитку держави, галузі чи регіону. Саме від того, який план розвитку буде прийнято за основу на першому етапі, буде ухвалюватися далі рішення щодо альтернатив розвитку ситуації. Запропоновано розглядати взаємозв'язок стратегії місцевого розвитку і бачення набору регуляторних впливів, що складають собою стратегію формування та реалізації регуляторної політики на місцевому рівні (місцевої регуляторної стратегії, стратегії державної регуляторної політики на місцевому рівні). Схема підготовки стратегії формування регуляторної політики на основі цього концептуального підходу буде виступати як складова набору стратегічних документів розвитку певної адміністративно-територіальної одиниці;

- класифікацію методів державного регулювання та подано її графічне віддзеркалення, за якою ми відносимо до інституційно-правових методів регулювання, крім адміністративних, ще й розроблення та запровадження норм, нормативів та стандартів, оскільки в більшості випадків вони обов'язкові до виконання і мають правовий характер. До соціально-психологічних методів додаємо розвиток економічних об'єднань (кооперативів), що за усталеною класифікацією належать до непрямих методів, сприяння розвитку національної науки, техніки та технологій (протекціоністські методи) та формування системи ціннісних орієнтирів;

- процедуру імплементації зарубіжного досвіду запровадження регуляторної політики в Україні на основі найбільш прийнятних аспектів регуляторної політики зарубіжних країн шляхом додавання етапів контролю і моніторингу за впровадженням та результативністю державної регуляторної політики, а також запропоновано два альтернативні шляхи вдосконалення ДРП з переходом на перший етап (повний аналіз та адаптація зарубіжного досвіду) або з переходом на третій етап (етап аналізу політики), що дає змогу поліпшити результативність державної регуляторної політики;

- понятійно-категорійний апарат означеної мети дослідження в частині змістовного визначення понять, а саме: «публічна регуляторна політика», «суб'єкти публічної регуляторної політики», «об'єкти публічної регуляторної політики», «можливість досягнення цілей регулювання», «критерії досягнення цілей регулювання», «оцінка можливості впровадження та виконання вимог регуляторного акта», «альтернативні способи досягнення цілей державного регулювання», «опис альтернативи регулювання», «оцінка впливу регулювання на сферу інтересів держави», «оцінка впливу на сферу інтересів громадян», «оцінка впливу на сферу інтересів суб'єктів господарювання», «комплексний критерій оцінки ефективності регулювання», «бюджетні витрати на адміністрування регулювання», «компенсаторні механізми виконання регулювання для малого підприємництва», відсутніх у визначених формулюваннях, та подано їх змістовну декомпозицію;

набули подальшого розвитку:

- концептуальні підходи до формування моделей ухвалення регуляторних рішень та ухвалення нормативно-правових актів регуляторного характеру різними органами публічної влади в Україні. Визначено, що основну роль у формуванні регуляторної політики та регулюванні економіки має Верховна Рада України, адже саме через ухвалення нового законодавства або вдосконалення вже чинного відбувається становлення законодавчої, правової, адміністративної та економічної систем (формування та реалізація відповідних політик). Доведено, що формування, реалізація та моніторинг державної регуляторної політики є одним із ключових завдань Кабінету Міністрів України. Акцент дослідження зроблено також на аналізі регуляторної діяльності органів місцевого самоврядування, оскільки в умовах децентралізації та реформи адміністративно-територіального устрою України їх роль у розвитку економічних комплексів громад та, відповідно, і в соціально-економічному розвитку держави, суттєво зростає;

- схема аналізу та синтезу нормативно-правового акта регуляторного характеру, що включає в себе критерії та обмеження проектування НПА, а саме: наявність різних альтернативних шляхів досягнення тієї чи іншої мети регулювання, можливі позитивні та негативні наслідки від запровадження відповідних альтернатив; потребує проведення моніторингу суспільних очікувань від запровадження тих чи інших механізмів регулювання; для вже чинних механізмів регулювання проведення моніторингу досягнення мети регулювання, якості адміністрування та реакції відповідних суспільних груп, на які було скеровано регулювання;

- можливості використання різних економічних теорій, що можуть застосовуватися для формування стратегічного напрямку розвитку держави, з відповідними їм регуляторними механізмами та інструментами. Управлінські процедури формування державної регуляторної політики, відповідні механізми та інструменти покликані створювати умови, що дають змогу своєчасно реагувати на виклики і гарантують ефективність ухвалення регуляторних управлінських рішень у ринкових економічних системах. Проте в економічних системах, що ґрунтуються на положеннях різних економічних теорій, набір цих механізмів та інструментів буде різний. Визначено, що в Україні краще використовувати економічну теорію неолібералізму, який поєднує в собі публічне регулювання економічних процесів на всіх рівнях ринкової економіки та свободу підприємства у визначених цим регулюванням межах;

- кілька альтернативних моделей формування та реалізації публічної (державної) регуляторної політики в різних сферах управління, а саме: модель використання механізмів дерегуляції в системі вищої освіти з метою адаптації стратегії розвитку системи вищої освіти як до макроекономічних, так і до регіональних умов функціонування закладів вищої освіти; запровадження принципів регуляторної політики щодо вдосконалення процедур надання адміністративних послуг; застосування електронних ресурсів та сервісів як інструментів підвищення ефективності державної регуляторної політики.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що положення і рекомендації щодо науково-теоретичного обґрунтування процесу формування та реалізації державної регуляторної політики в Україні можуть бути використані в процесі планування та розроблення державноуправлінських рішень на різних рівнях та в різних органах публічної влади.

Результати дисертаційного дослідження було впроваджено в діяльність органів влади України різних рівнів, наукових та науково-дослідних установ, застосовано в навчальному процесі, а практичні рекомендації, що містяться в дисертаційному дослідженні, використано:

- Херсонською міською радою в діяльності її виконавчих органів при підготовці нормативно-правових актів регуляторного характеру в частині використання вдосконаленої дисертантом методики оцінки вигід та витрат, а також слугують як методологічна допомога при проведенні постійних тренінгів щодо вдосконалення процедур, які регламентують взаємодію органів місцевого самоврядування з підприємцями (акт про впровадження б/н 2009 р);

- Херсонською обласною радою при підготовці та проведенні тренінгів «Прискорений перегляд нормативно-правових актів (НПА) і відсікання за принципом гільйотини «шкідливих» регуляторних актів» для посадових осіб районних та міських рад Херсонської області, що є методологічною та практичною допомогою щодо втілення принципів послідовної та прозорої державної регуляторної політики на місцевому рівні (акт про впровадження б/н 2010 р.);

- Миколаївським відокремленим підрозділом Центру розвитку місцевого самоврядування для відстеження регуляторних впливів в різних галузях економіки. Це підвищує ефективність та результативність державного управління (довідка про впровадження від 11.09.2019 р. № 145/19);

- Верховною Радою України (народним депутатом України В.О. Вагнер) при підготовці двох законів України, а також низки законопроектів, що перебувають на розгляді або знаходяться в стадії розроблення та опрацювання (довідка про впровадження від 04.05.2020 р. № 1-040520);

- сектором Державної регуляторної служби України у Миколаївській області при наданні консультативно-методичної допомоги під час розроблення органами місцевого самоврядування нормативно-правових актів регуляторного характеру, а також під час проведення тренінгів для державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування (довідка про впровадження від 13.03.2020 р. № 13.13/44/20);

- Чернігівським національним технологічним університетом у навчальному процесі під час викладання відповідних тем курсів «Макроекономіка», «Національна економіка», «Державне регулювання економіки», «Методи та моделі регулювання розвитку національної економіки» за другим та третім освітніми рівнями (довідка про впровадження від 27.04.2020 р. № 202/08-598);

– Агенцією регіонального розвитку Чернівецької області в частині врахування в стратегічних документах розвитку місцевого та регіонального рівнів принципів та положень державної регуляторної політики. Це дає можливість управляти розвитком та формувати точки зростання в умовах обмеженості ресурсів (довідка про впровадження від 27.05.2020 р. № 40);

– Херсонською обласною державною адміністрацією в частині формування та впровадження ефективної регуляторної політики, реалізації її положень в діяльності місцевих органів виконавчої влади тощо (довідка про впровадження від 21.02.2020 р. № 16-1891/0/20/05);

– Департаментом економічного розвитку, зовнішньоекономічної діяльності та туризму Луганської обласної державної адміністрації для підвищення ефективності процедур формування та впровадження державної регуляторної політики на регіональному рівні (довідка про впровадження від 21.02.2020 р. № 22-09/02-189);

– Комунальною науково-дослідною установою «Науково-дослідний інститут соціально-економічного розвитку міста» Київської міської державної адміністрації в межах наукового супроводу підготовки аналітичних матеріалів та нормативно-правових актів, що носять регуляторний характер (акт про впровадження від 20.02.2020 р. № 5/34-17-02);

– Херсонським національним технічним університетом у навчальному процесі під час викладання відповідних тем курсів «Інформаційні системи та технології надання адміністративних послуг», «Інформаційні ресурси в публічному управлінні», «Економіка та врядування», «Прогнозування та планування в публічному управлінні» (довідка про впровадження від 15.06.2020 р. № 12-1201/94).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним науковим дослідженням. Висновки і рекомендації отримано та сформульовано автором особисто. Одержані здобувачем результати є достовірними та об'єктивними. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, сформульовані дисертантом особисто. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення ідей здобувача.

У праці, опублікованій у співавторстві з Н. Ю. Цегельник «Надання адміністративних послуг в електронному вигляді як один з інструментів дерегуляції», особистий внесок полягає в тому, що здобувачем досліджено взаємозв'язок функціональної, організаційної та інформаційної складових державноуправлінської структури, а також показано переваги використання інформаційних технологій при наданні адміністративних послуг як один із дієвих інструментів удосконалення регуляторного середовища державного управління (швидкість, прозорість, ефективність, якість тощо).

У праці, опублікованій у співавторстві з кандидатом наук з державного управління, доцентом Д.Ю. Дрожиним «Інструменти регуляторної діяльності органів місцевого самоврядування», особистий внесок полягає в тому, що здобувачем проведено аналіз нормативно-правової бази, яка може слугувати

органам місцевого самоврядування для здійснення державної регуляторної політики на місцевому рівні. Визначено, що більшість інструментів регулювання, які можуть використовувати органи місцевого самоврядування, належать до економічного та адміністративного регулювання. Запропоновано використовувати такі інструменти регуляторної політики, як установлення ставок податків і зборів, а також передача ОМС повноважень у різних сферах нагляду та контролю, що раніше здійснювалися центральними органами виконавчої влади або їх територіальними підрозділами.

У праці, опублікованій у співавторстві з кандидатом наук з державного управління, доцентом І. М. Тохтаровою «Електронні ресурси та сервіси як інструменти підвищення ефективності державної регуляторної політики», особистий внесок полягає в тому, що здобувачем проведено аналіз чинних механізмів та інструментів інформаційної підтримки діяльності органів публічної влади та можливість використання електронних ресурсів і сервісів для підвищення ефективності державної регуляторної політики на різних рівнях управління та в різних гілках влади в Україні. Визначено переваги запровадження сучасних інформаційних технологій та концепції електронного урядування саме при формуванні, впровадженні та моніторингу державної регуляторної політики з урахуванням її основоположних принципів.

У праці, опублікованій у співавторстві з кандидатом наук з державного управління, доцентом Д.Ю. Дрожиним «Growing and functions of the State Regulatory Service of Ukraine as the main subject of formation and realization of the State Regulatory Policy», особистий внесок полягає в тому, що здобувачем проведено аналіз державноуправлінських функцій, що виконуються Державною регуляторною службою України: участь у формуванні ДРП, діяльність у сфері державної політики щодо ліцензування підприємницької діяльності та контроль за діяльністю органів публічної влади у сфері формування регуляторної політики. Акцент також зроблено на вивченні співпраці ДРС України з неурядовими організаціями щодо формування ефективного регуляторного середовища підприємницької діяльності.

У праці, опублікованій у співавторстві з доктором наук з державного управління, професором І.П. Лопушинським «Correlation of mechanism of public administration and state regulation in developing state regulatory policy», особистий внесок полягає в тому, що здобувачем вивчено співвідношення механізмів державного управління та державного регулювання при виробленні державної регуляторної політики. Як висновок зазначається, що державне регулювання є одним із підвидів механізмів державного управління і його можна розглядати як систему взаємопов'язаних і таких, що взаємодіють, інструментів та заходів, які ґрунтуються на принципах, функціях, методах державного управління.

У праці, опублікованій у співавторстві з кандидатом наук з державного управління О.Л. Дурман «Економічні теорії та державна регуляторна політика: механізми та інструменти реалізації», особистий внесок полягає в тому, що здобувачем проведено аналіз різних економічних теорій та можливість реалізації в них положень державної регуляторної політики. Механізми та

інструменти ДРП в різних економічних теоріях можуть відрізнятися, проте саме за державою залишається право на вибір таких інструментів. Як висновок зазначається, що для України найбільш повно підходить неолібералізм, який поєднує в собі державне регулювання економічних процесів, використовуючи для цього інструменти, що відповідають не тільки потребам держави, але й потребам ринкової економіки.

У праці, опублікованій у співавторстві з А. Bashtannyk, V. Kornienko, A. Omarov, S. Levchenko «The Paradigm of Public Administration and its Development in Conditions of State Formation and Changes» особистий внесок полягає в тому, що здобувачем проведено аналіз таких концепцій державного управління, як «директивне адміністративне управління», «новий публічний менеджмент» та «добре (належне) врядування». Зазначається, що кожна з цих концепцій взяла певні позитивні моменти від попередніх, а концепція доброго (належного) врядування (Good Governance) на сьогодні найбільш повно відповідає як вимогам державного управління (включаючи вимоги державної регуляторної політики), так і потребам громадян.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження було презентовано та обговорено на таких інформаційно-комунікаційних наукових заходах: всеукраїнській науково-практичній конференції «Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи» (Херсон, 2010, 2011, 2012, 2013, 2016, 2019); міжнародній науково-практичній конференції «Государственное регулирование экономики и повышение эффективности деятельности субъектов хозяйствования» (Білорусь, Мінськ, 2010); міжнародній науковій конференції «Інтелектуальні системи прийняття рішень і проблем обчислювального інтелекту» (Херсон, 2009, 2010, 2013); науково-практичній конференції за міжнародною участю «Стратегія регіонального розвитку: формування та механізми реалізації» (м. Одеса, 2009); науково-практичній конференції «Актуальні проблеми державного управління на сучасному етапі державотворення» (м. Луцьк, 2014); науково-практичній конференції «Правові аспекти публічного управління: теорія та практика» (м. Дніпропетровськ, 2014); всеукраїнській науково-практичній конференції «Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні» (Полтава, 2019, 2020); всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми формування та реалізації публічної політики України в умовах глобалізації» (Черкаси, 2019); всеукраїнській науково-практичній конференції за міжнародною участю «Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід» (Одеса, 2018); науково-практичній конференції «Інноваційний розвиток і підвищення рівня спроможності об'єднаних територіальних громад» (Дніпро, 2019); всеукраїнській науково-практичній конференції «Національні наукові обрії: проблеми, перспективи, новації» (Харків, 2019); науково-практичній конференції «Правові аспекти публічного управління: теорія та практика» (Дніпро, 2019); міжнародній науково-практичній конференції «Напрями вдосконалення механізмів державного

управління в умовах сучасних реформаційних процесів» (Запоріжжя, 2019); міжнародній науково-практичній конференції «Інформація, аналіз, прогноз – стратегічні важелі ефективного державного управління (Київ, 2019); міжнародній науково-практичній конференції «Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення» (Дніпро, 2019); науково-практичній конференції за міжнародною участю «Інноваційний розвиток і підвищення рівня спроможності об'єднаних територіальних громад» (Дніпро, 2019); міжнародній науковій конференції «Science and Global Studies» Bratislava, 2019); III-й Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (Хмельницький, 2020); Scientific and Professional Conference «Actual Problems of Sciences and Education» (APSE-2020, Budapest, 2020); IV-тій Всеукраїнській науково-практичній конференції «Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ» (Херсон, 2020); науково-практичній конференції «Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України» (Дніпро, 2020); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Ціннісний вимір політичної діяльності: політична трансформація сучасного українського суспільства» (Херсон, 2014, 2020) та ін.

Публікації. Основні наукові результати дисертації опубліковано в 59 наукових працях, зокрема: 1 одноосібна монографія та 1 розділ в колективній монографії з питань державного управління; 19 статей у наукових фахових виданнях України з державного управління; 2 статті в наукових періодичних виданнях та 1 стаття в науковому виданні з напрямку, з якого підготовлено дисертацію; 6 статей в іноземних фахових виданнях; 29 тез в матеріалах науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається із вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації становить 624 сторінки, із них 490 основного тексту. Робота містить 44 рисунки, 14 таблиць, 6 додатків. Список використаних джерел налічує 585 найменувань, у тому числі 109 іноземною мовою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми; вказано на зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами й темами досліджень; подано стислу характеристику сутності і стану розроблення проблеми, що досліджується; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну; показано практичне значення отриманих результатів, наведено дані щодо їх апробації; описано структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Теоретико-методологічні засади формування та реалізації державної регуляторної політики в Україні» – проаналізовано науково-термінологічний апарат дослідження, визначено науково-теоретичні

основи формування та реалізації державної регуляторної політики в Україні, оцінено стан їх розробленості в науковій літературі.

Зазначається, що нині в Україні продовжуються трансформаційні процеси, спрямовані на розвиток ринкової економічної системи, що зумовлює потребу активного регулювання з боку держави. Численними науковими дослідженнями у сфері державного управління доведено, що в країнах із трансформаційною економікою потреба державного регулювання вища, оскільки самоорганізація (а ринок становить класичний зразок самоорганізації) властива досить стійким системам і малоефективна в період переходу від однієї системи до іншої, ураховуючи, що трансформаційні процеси ускладнюються загостренням соціальних проблем, які потрібно пом'якшити.

Визначено, що становлення регуляторної політики – це історія реакції на мінливі цілі та вимоги в різних галузях і політичних ситуаціях, а не історія послідовної державної стратегії. За кордоном у країнах з ринковою економікою впродовж XX століття відбулося швидке зростання сфери і масштабу регуляторних втручань. Унаслідок цього в економічному середовищі почали чітко виявлятися приховані раніше витрати, пов'язані із застарілими та неефективним регуляторними структурами. Це зумовлено, передусім, низькоякісним регулюванням унаслідок недосконалості механізмів регулювання та нерозробленості наукового інструментарію.

У результаті аналізу понятійно-категорійного апарату державної регуляторної політики визначено, що його формування відбулося на початку 2000-их років, і він потребує вдосконалення, оскільки змінилися самі умови ведення економічної діяльності в державі на та міжнародній арені. Зроблено висновок, що цей апарат слід вивести на якісно новий рівень – рівень професійності, аналітичності, експертності шляхом запровадження нових термінів та їх визначення.

Розглянуто відмінності між «широким» та «вузьким» розумінням поняття «державна регуляторна політика». Ми дійшли висновку, що широке розуміння регуляторної політики означає фактично всі форми реалізації державної політики загалом, сукупність напрямів і форм, методів інструментів, які застосовує держава з метою координувального впливу (регулювання) на економічну діяльність та життєдіяльність суспільства.

Запропоновано розглянути співвідношення широко поширених у науковій літературі постулатів Good Governance, на яких має будуватися державне управління нового типу, та вітчизняних процесів формування та реалізації державної регуляторної політики. Як результат визначено, що 8 із цих 10 постулатів можуть бути застосовані до потреб регуляторної політики і відповідають її принципам, що декларуються у Законі України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

У другому розділі – *«Державна регуляторна політика в контексті євроінтеграційних процесів в Україні»* – охарактеризовано діяльність Державної регуляторної служби України як основного суб'єкта нагляду (контролю) у сфері державної регуляторної політики, вивчено міжнародний

досвід розв'язання регуляторних проблем на національному та регіональному рівнях, а також визначено міжнародні зобов'язання України щодо вирішення регуляторних проблем у ході євроінтеграційних процесів.

На межі сторічч було ухвалено рішення про створення окремого державного органу, який би переймався питаннями координації та контролю за реалізацією державної регуляторної політики. Нині цей орган має назву Державна регуляторна служба України (ДРС), проте його функції залишаються незмінними – участь у формуванні та реалізації єдиної державної політики у сфері підприємництва, зокрема регуляторної політики та координація діяльності органів виконавчої влади, пов'язаної з розробленням і реалізацією заходів щодо проведення єдиної державної регуляторної політики.

Важливим завданням Державної регуляторної служби є контроль за дотриманням процедури і законності ухвалення регуляторних рішень, у тому числі й з урахуванням громадської думки та рекомендації представників бізнесу. Останнім часом значну допомогу у виконання функцій ДРС надає Офіс ефективного регулювання (BRDO) – громадська експертна організація, що опікується проблемами регуляторної політики та залучає до своєї роботи провідних фахівців, у тому числі й із-за кордону.

Проведене вивчення принципів формування та реалізації регуляторної політики на прикладі регуляторних систем Канади, Сполучених Штатів Америки, Великої Британії та міжнародних організацій, що здійснюють регуляторну діяльність в наднаціональному вимірі, дало змогу визначити, що в цих країнах регуляторна реформа почалася разом із реформуванням власне системи державного управління в 60-70-х роках минулого століття і за пройдений час напрацювала певні критерії, що використовуються при впровадженні нових нормативно-правових актів регуляторного характеру та які, за певної адаптації, можна застосувати і для України. Так, наприклад, цікавим є досвід США, де використовуються інформаційні системи для допомоги в підготовці аналізу регуляторного впливу нормативно-правових актів, а також для збирання рекомендацій і пропозицій від зацікавлених сторін. Крім того, у цій країні нормативно-правовий акт регуляторного характеру можна скасувати через суд ще на етапі оприлюднення проєкту. Такий підхід дає змогу заощадити кошти та час на запровадження регулювання, якщо воно погіршує регуляторну політику і може бути адаптований для України.

У зв'язку з поглибленням глобалізаційних та інтеграційних міждержавних процесів особливого значення набуло наддержавне регулювання, що охоплює окремі сфери світового господарства й реалізується за допомогою міжнародних (наднаціональних) організацій (органів), а також у межах регіональних об'єднань. У цьому разі ефективність наддержавного втручання більшою мірою залежить не від того, яку частину свого суверенітету держави-члени делегують глобальним інститутам, а від того, як всі держави дотримуються спільно вироблених правил гри не тільки у своїй зовнішньоекономічній діяльності, але й у внутрішній економічній політиці.

Розглянуто процеси формування та реалізації регуляторної політики в Європейському Союзі, а також зобов'язання України щодо гармонізації свого регуляторного законодавства до відповідного законодавства ЄС. Проаналізувавши положення Угоди про Асоціацію та її складової – Договору про повну та всеосяжну зону вільної торгівлі – акцентовано увагу на сферах, що мають відношення до регуляторної політики України та ЄС (з 28 сфер співпраці це мінімум 10). Органи ж виконавчої влади та бізнес готові застосовувати норми гармонізованого законодавства, оскільки це збільшує можливості для розвитку бізнесу та держави загалом.

У третьому розділі – «Механізми формування та реалізації державної регуляторної політики в Україні» – визначається наявна нормативно-правова база та чинники впливу на процес формування та реалізації державної регуляторної політики в Україні, а також розробляється структура формування та реалізації державної регуляторної політики на основі політичних, соціально-економічних, правових і організаційних механізмів, інструментів та методів державного управління.

Визначено, що для забезпечення економічного розвитку країни, регіону, громади та використання потенціалу підприємницьких структур велике значення має зменшення втручання державних органів у господарську діяльність суб'єктів підприємництва та економіки в цілому при збереженні можливості управління процесами регулювання економіки. Основою цього повинна стати відповідна нормативно-правова база, головним є спеціальний Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», ухвалений 2003 року. Крім цього, діє ще близько десятка НПА, що регулюють процеси формування та реалізації державної регуляторної політики, а також велика кількість НПА, що слугують для регулювання різних галузей економіки та суспільних відносин.

Проведений аналіз форм, механізмів, інструментів, методів та заходів формування державної регуляторної політики дав змогу віднести до них такі, як: планування; державне регулювання; грошово-кредитну та фінансову політику; захист від недобросовісної конкуренції чи стимулювання добросовісної конкуренції; регуляторну політику в зовнішньоекономічній діяльності; податкову політику; економічне стимулювання; методи переконання і примусу; стимулювання розвитку науки і технологій; непрямі регуляторні впливи тощо.

Роль держави в розвитку економіки має оцінюватися за рівнем забезпечення державою внутрішніх та зовнішніх умов сталого розвитку економіки. Держава повинна виступати ключовим чинником у створенні екосистеми, сприятливої для підприємницької та господарської діяльності. Держава, не втручаючись безпосередньо в діяльність суб'єктів господарювання, повинна управляти ринковою економічною системою і підтримувати її чи стримувати негативні тенденції через відповідні регуляторні впливи. При цьому регуляторне втручання повинно бути доцільним і ефективним.

Визначено основні чинники вдосконалення діяльності органів публічної влади щодо формування та реалізації державної регуляторної політики. Серед них можна назвати забезпечення однакової компетенції щодо формування та реалізації державної регуляторної політики; поліпшення якості правового та інституційного забезпечення ДРП; удосконалення взаємовідносин «держава-бізнес-громадяни». Ще одним суттєвим чинником формування дієвої та ефективної регуляторної політики стає застосування інформаційно-комунікаційних технологій на всіх етапах її формування, реалізації та моніторингу – від аналізу та синтезу нормативно-правових актів регуляторного характеру (якість) через запровадження електронних інформаційно-аналітичних систем у діяльність органів публічної влади (прозорість) до моніторингу результатів ДРП (ефективність).

У четвертому розділі – «Концептуальні підходи до моделі формування та реалізації державної регуляторної політики в Україні» – узагальнено концептуальні підходи до розроблення моделі формування та реалізації регуляторної політики як системи, обґрунтовано взаємозв'язок процесів формування стратегії державної регуляторної політики та місцевого економічного розвитку, визначено перспективи вдосконалення нормативно-правового забезпечення регуляторної політики в Україні.

Розроблено концептуальні підходи та запропоновано узагальнену модель формування та реалізації державної регуляторної політики, у якій описуються суб'єкти державного регулювання, стратегія формування ДРП (її цілі і завдання), механізми ДРП та принципи, на яких функціонують ці механізми, інструменти і методи реалізації державного регулювання (рис. 1). Крім того визначено, що ця схема повинна включати в себе суб'єктів наддержавного рівня формування регуляторної політики, домінанти регуляторної політики; ієрархію етапів формування та реалізація регуляторної політики, а також відповідну організаційно-правову базу та понятійно-категорійний апарат цієї сфери державного управління.

Результатом використання цієї моделі стане формування та реалізація дієвої та ефективної державної регуляторної політики в умовах суспільних трансформацій в Україні, як керівної підсистеми економіко-соціальної системи для створення умов розвитку публічних відносин з метою забезпечення ефективного та динамічного розвитку держави сукупністю взаємозалежних механізмів, інструментів, методів та форм публічного впливу. Розглянуто узагальнені підходи до регуляторної діяльності основних гравців на полі формування та реалізації регуляторної політики.

Головну роль тут має Верховна Рада України, адже саме через ухвалення нового законодавства або вдосконалення чинного відбувається становлення законодавчої, правової, адміністративної та економічної систем. У той же час формування, здійснення та відслідковування державної регуляторної політики є одним із ключових завдань Кабінету Міністрів України, а регуляторна діяльність органів місцевого самоврядування в частині формування та реалізації регуляторної політики на місцевому рівні – складне завдання.

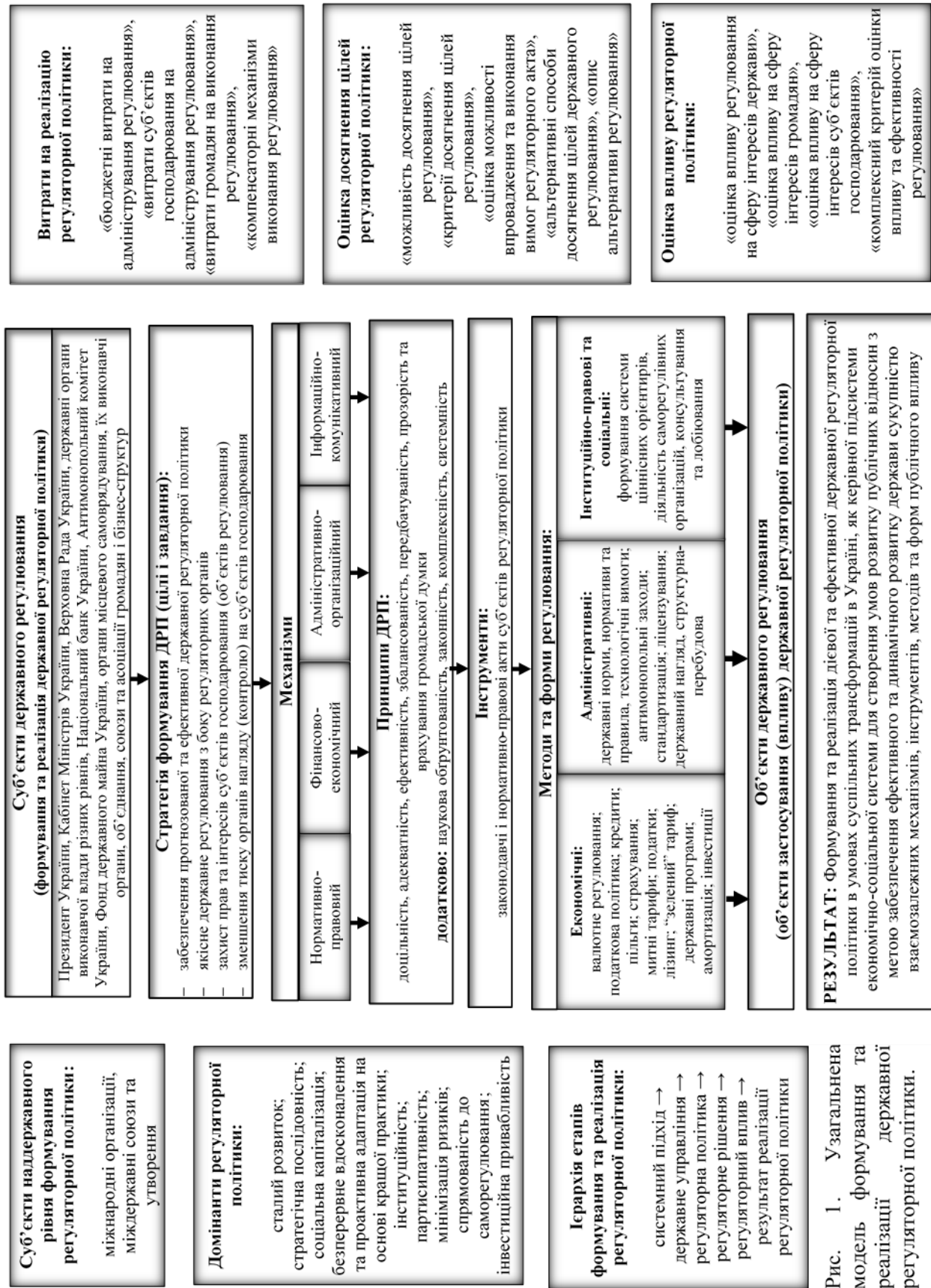

Рис. 1. Узагальнена модель формування та реалізації державної регуляторної політики.

Це пов'язано з тим, що, крім урахування вимог загальнодержавної політики управління тією чи іншою галуззю, слід звертати увагу на місцеві особливості, а також стратегічні напрями розвитку тієї чи іншої громади. На регіональному та місцевому рівні забезпечити розвиток можливо лише за умови врахування особливостей, що мають ці адміністративно-територіальні утворення. До таких особливостей можна віднести доступні ресурси, галузі виробництва, що мають переважний розвиток, менталітет мешканців тощо.

Удосконалення регіональної моделі (стратегії) розвитку, що відбиває соціально-економічну систему регіону, дозволяє детально підійти до аналізу різноманітних процесів, здійснення яких формує найважливіші показники результативності функціонування того чи іншого суб'єкта або економічного району країни. У процесі такого аналізу з'являється можливість визначити найбільш значущі елементи системи за рівнем впливу на основні результати діяльності, а також ефективність взаємодії регіональних та місцевих складових.

Нами запропоновано нові концептуальні підходи до розроблення моделі ієрархії територіальних рівнів формування державної регуляторної політики та їх взаємозв'язок зі стратегічними документами. У цій моделі регуляторні процеси відбуваються за двома протилежними напрямками: «знизу – догори» та «згори – донизу», від глобального (міжнародного, наднаціонального) рівня регуляторних впливів до рівня місцевого (органів місцевого самоврядування) та в зворотному напрямку (рис. 2).

При цьому із підвищенням рівня управління (ліва стрілка) швидкість регуляторних рішень, якщо відсутні інші обмеження, зростає, тобто, на рівні органів місцевого самоврядування регуляторне рішення може ухвалюватися набагато швидше, ніж на рівні держави. Ця особливість зумовлює важливість регуляторних рішень (праву стрілку) – із підвищенням рівня управління важливість регуляторного рішення збільшується (важливість регуляторних рішень міжнародних організацій у більшості випадків вища, ніж у регуляторних рішеннях державного рівня, а, тим більше, рішень місцевого рівня).

Без урахування можливих механізмів, інструментів, методів та форм регуляторних впливів, доступних у певних економічних умовах, неможливо досягати ефективного соціально-економічного розвитку. Таким чином, доходимо нового бачення, що лише за наявності стратегії державної (публічної) регуляторної політики в поєднанні з відповідною їй стратегією розвитку громади можливий ефективний розвиток соціально-економічної системи певної адміністративно-територіальної одиниці.

Уперше наведено нові складові понятійно-термінологічного апарату регуляторної політики держави, що містять організаційні та правові механізми державного управління, методи формування, здійснення та відстеження результатів реалізації ДРП і можуть бути використані для вдосконалення нормативно-правової бази державної регуляторної політики шляхом унесення змін та доповнень до чинних НПА.

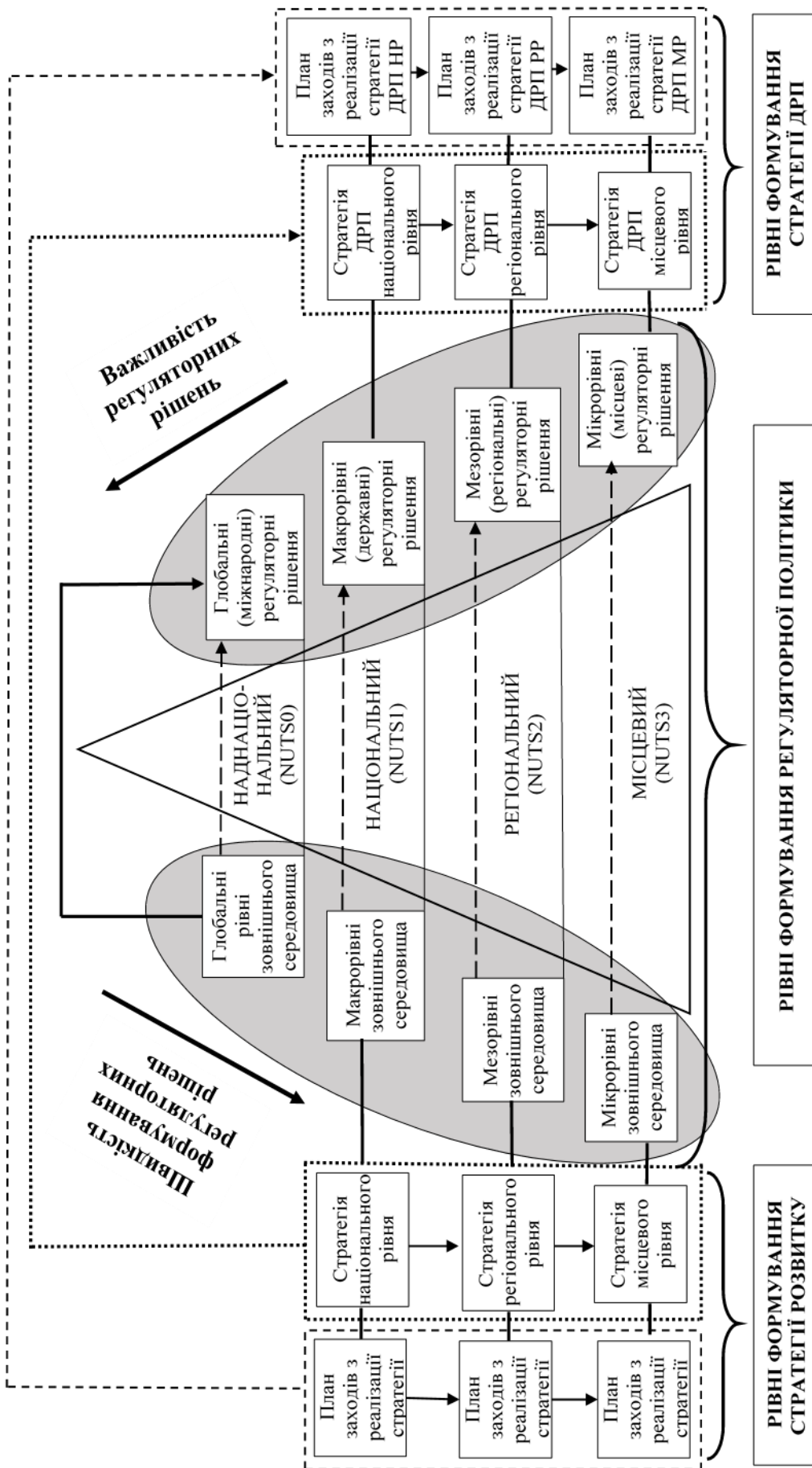

Рис.2. Ієрархія територіальних рівнів формування державної регуляторної політики та їх взаємозв'язок зі стратегічними документами (на основі рівнів NUTS)

У п'ятому розділі – *«Впровадження альтернативних моделей формування та реалізації державної регуляторної політики в Україні»* – розглядаються кілька моделей запровадження та реалізації державної регуляторної політики, а також надано рекомендації органам державної влади та органам місцевого самоврядування щодо управління процесами реалізації державної регуляторної політики з більшою ефективністю.

Проведений аналіз різних економічних теорій, що можуть застосовуватися для формування стратегічного напрямку розвитку держави, показав, що в економічних системах, які ґрунтуються на положеннях різних економічних теорій, набір цих механізмів та інструментів буде різним. Управлінські процедури формування державної регуляторної політики, відповідні механізми та інструменти покликані створювати умови, що дають змогу своєчасно реагувати на виклики і гарантують ефективність ухвалення регуляторних управлінських рішень у ринкових економічних системах. У ході дослідження ми дійшли висновку, що при запровадженні ідей та постулатів лібертаріанської теорії в економіку країни, там практично відсутня можливість застосування положень державної регуляторної політики, оскільки ця теорія фактично повністю відкидає можливість застосування державного регулювання до вільного ринку та будь-якої діяльності особистості.

Запропоновано кілька альтернативних моделей формування та реалізації публічної (державної) регуляторної політики в різних сферах управління. Так, розроблено альтернативну модель використання механізмів дерегуляції в системі вищої освіти, модель удосконалення державної регуляторної політики при наданні адміністративних послуг, а також модель застосування електронних ресурсів та сервісів як інструментів підвищення ефективності державної регуляторної політики.

На основі передового зарубіжного досвіду автором запропоновано доповнення, розширення та вдосконалення схеми організаційно-правового механізму формування, ухвалення та відстеження результативності регуляторного акта НПА органами публічної влади. Основними відмінностями від класичної схеми є: перетворення функцій управління на етапи проекту; збільшена кількість етапів (функцій) управління; перегляд взаємовідносин між етапами. Доопрацювавши класичну модель управління та доповнивши її новими етапами, ми отримали, на нашу думку, можливість застосовувати окремі положення класичної теорії управління та елементів проектного менеджменту до процесу ухвалення нормативно-правового акта, що має регуляторний характер, і в цілому, для формування державної регуляторної політики.

Це дає змогу в майбутньому застосувати до всього описаного процесу принципи системного підходу, композиції та декомпозиції з метою підвищення ефективності цього процесу. Доповнення також стосувалося можливості досудового оскарження проекту НПА в процесі його підготовки, що дає можливість зекономити кошти (рис. 3).

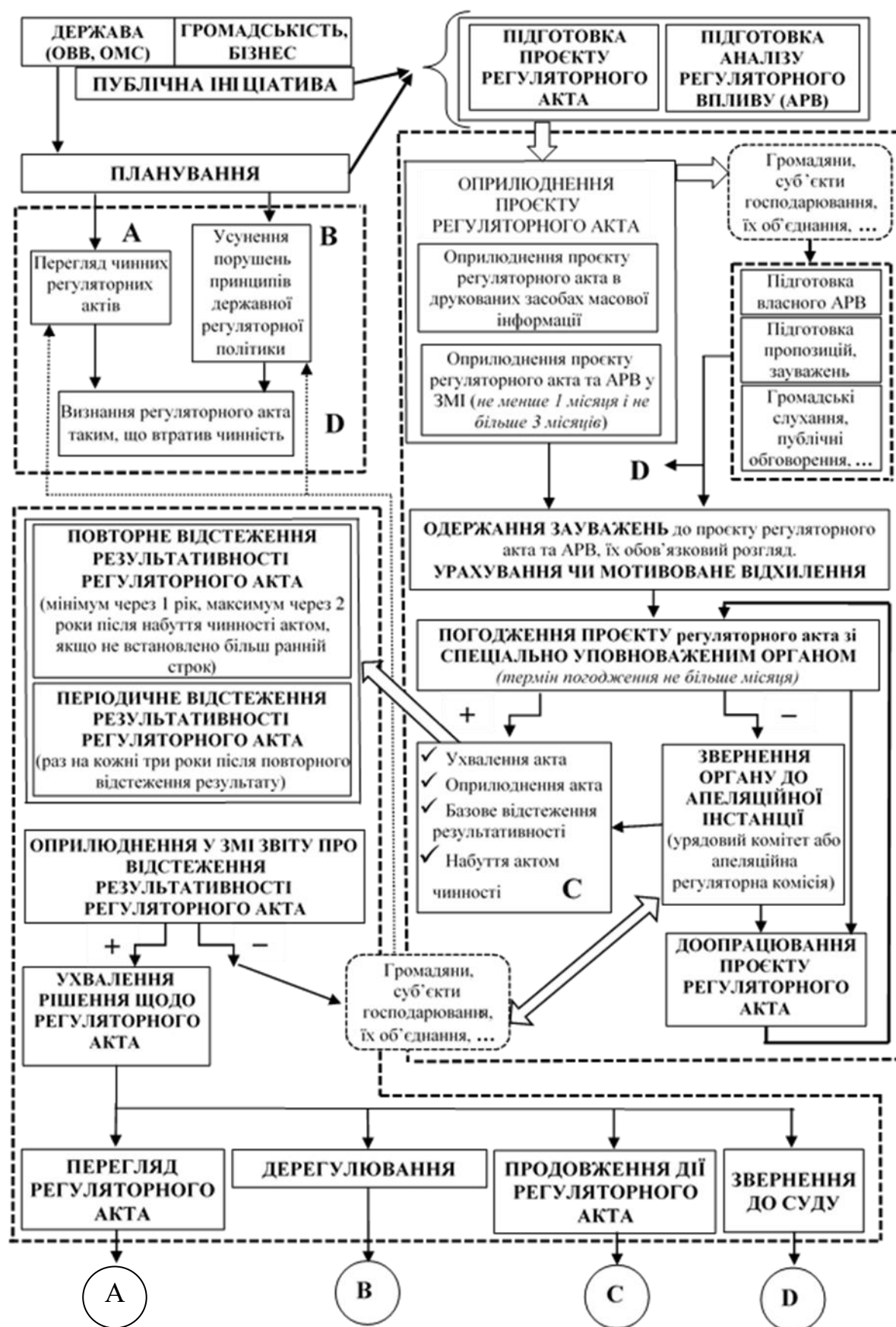

Рис. 3. Схема вдосконаленого організаційно-правового механізму формування, ухвалення та відстеження результативності регуляторного акта органами публічної влади

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення актуального наукового завдання в галузі державного управління щодо теоретико-методологічного обґрунтування сутності, змісту й процесів формування та реалізації державної регуляторної політики, у тому числі й з використанням передового зарубіжного досвіду, та розроблення науково-практичних рекомендацій органам публічної влади щодо вдосконалення означених процесів на сучасному етапі українського державотворення.

1. Проаналізовано науково-термінологічний апарат та науково-теоретичні основи формування та реалізації державної регуляторної політики. Запропоновано трактувати поняття «регуляторна політика» в широкому розумінні (не тільки як регулювання господарських відносин), а саме як напрям у системі державного регулювання економіки, що ґрунтується на певних принципах, використовує специфічні методи, спрямовані на підвищення ефективності функціонування соціально-економічної системи, та передбачає взаємодію органів державної влади, органів місцевого самоврядування, економічних суб'єктів, їх об'єднань, громадянського суспільства з метою узгодження інтересів та досягнення цілей економічного розвитку. Це дасть змогу застосовувати положення регуляторної політики до більш широкого кола нормативно-правових актів її суб'єктів, а також використовувати весь доступний арсенал механізмів, інструментів та методів цієї діяльності для здійснення регуляторних впливів на об'єкти регуляторної політики.

Запропоновано вдосконалити класифікацію методів державного регулювання, за якою ми відносимо до інституційно-правових методів регулювання, крім адміністративних, ще й розроблення та запровадження норм, нормативів та стандартів, оскільки, у більшості випадків, вони обов'язкові до виконання і мають правовий характер. До соціально-психологічних методів додаємо розвиток економічних об'єднань (кооперативів), що за усталеною класифікацією належать до непрямих методів, сприяння розвитку національної науки, техніки та технологій (протекціоністські методи) та формування системи ціннісних орієнтирів.

2. Охарактеризовано діяльність центрального органу виконавчої влади, відповідального за контроль (моніторинг) за формуванням та реалізацією державної регуляторної політики, що в різні роки називався по-різному: Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва, Державна служба України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва, Державна регуляторна служба України (ДРСУ). Проте основні функції цього органу залишаються незмінними майже 20 років – участь у формуванні та реалізації єдиної державної політики у сфері підприємництва, зокрема регуляторної політики та координація діяльності органів виконавчої влади, пов'язаної з розробленням і реалізацією заходів щодо проведення єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємства. У різні роки додавалися чи вилучалися функції для участі у формуванні державної політики щодо ліцензування підприємницької діяльності та державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності, захисту прав інтелектуальної власності.

У своїй діяльності щодо реалізації державної регуляторної політики та дерегуляції господарської діяльності Державна регуляторна служба України спирається не тільки на власні експертні ресурси, але й широко залучає експертне середовище з тих предметних галузей, де планується запроваджувати певні регуляторні впливи (розробляти нормативно-правові акти регуляторного характеру та здійснювати реалізацію регуляторних норм, описаних в них). Саме тому в різні роки було створено значну кількість громадських дорадчих органів, що мають вплив на діяльність ДРСУ, зокрема на формування регуляторної політики взагалі. Останніми роками значну експертну та дорадчу допомогу при виконанні функцій ДРС надає Офіс ефективного регулювання (BRDO) – громадська експертна організація, що опікується проблемами регуляторної політики.

3. Вивчено зарубіжний досвід проведення регуляторної реформи та формування регуляторної політики на національному та регіональному рівні з урахуванням нових державноуправлінських парадигм. Визначено, що існує набір ключових компонентів, які призводять до успішних заходів регуляторної реформи, а саме: побудова ефективного механізму секторального перегляду чинного законодавства і підготовка пропозицій щодо скасування або поліпшення регулювання; упровадження процедур оцінки впливу регулювання на споживачів, підприємців, бюджет держави на основі аналізу витрат коштів і отриманої вигоди (очікуваного результату чи регуляторного впливу); активна участь громадськості в обговоренні нових проєктів регулювань; зменшення адміністрування через скасування або перегляд нормативно-правових актів регуляторного характеру; децентралізація в ухваленні державних рішень тощо.

Проаналізовано процеси формування та реалізації регуляторної політики в Європейському Союзі (ЄС), а також зобов'язання України щодо гармонізації свого регуляторного законодавства з відповідним законодавством ЄС, що виникли внаслідок підписання Угоди про Асоціацію «Україна – ЄС», а також через конституційну норму щодо євроінтеграційного курсу України. Запропоновано вдосконалити процедуру імплементації зарубіжного досвіду запровадження регуляторної політики в Україні шляхом додавання етапу контролю і моніторингу за впровадженням та результативністю державної регуляторної політики з урахуванням двох альтернативних шляхів удосконалення ДРП з переходом на перший етап (повний аналіз зарубіжного досвіду) або з переходом на третій етап (етап аналізу політики). Це дає змогу поліпшити результативність державної регуляторної політики як за рахунок урахування всіх кращих досягнень зарубіжного досвіду (ефективно і точно, але довго), так і за скороченою процедурою на основі чинної регуляторної політики та попереднього аналізу зарубіжного досвіду (ефективно, менш точно, але набагато швидше).

4. Визначено наявну нормативно-правову базу формування та реалізації державної регуляторної політики. Зазначається, що її умовно можна розподілити на кілька етапів згідно з датами ухвалення відповідних документів. Перший етап – до 2004 року, характеризувався тим, що на законодавчому рівні державна регуляторна політика не унормовувалася, а цю сферу унормовували тільки укази Президента. Другий етап – після набуття чинності 2004 року Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері

господарської діяльності». Це період, упродовж якого на новій законодавчій базі було сформовано принципово відмінну прогресивну систему державного управління щодо провадження державної регуляторної політики, спрямованої на переорієнтацію діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в бік недопущення зарегульованості економіки та господарської діяльності. Третій період розпочався 2014 року, коли було ухвалено низку законів та нормативних актів щодо дерегуляції основних сфер економіки, який продовжується до цього часу. У цілому чинна нормативно-правова база забезпечує формування та реалізацію державної регуляторної політики в різних сферах соціально-економічного комплексу України, проте вона потребує актуалізації та вдосконалення з метою підвищення своєї ефективності.

До основних чинників впливу на формування та реалізацію державної регуляторної політики віднесено: нерівномірну компетенцію в цій сфері органів публічної влади (органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування сіл, селищ та міст), що відрізняються як за чисельністю населення, так і за економічним та іншими параметрами; недостатньо реалізоване правове та інституційне забезпечення ДРП на місцевому та регіональному рівні не має необхідного впливу на умови створення та функціонування суб'єктів підприємницької діяльності, зокрема малого та середнього бізнесу; потреба вдосконалення регуляторних взаємовідносин «держава-бізнес-громадяни», що можуть вивести розвиток економічної системи нашої держави на новий, більш ефективний рівень. Діяльність у цьому напрямі повинна ґрунтуватися на таких засадах та принципах державноуправлінської концепції Good Governance, а саме: участь (participation), відкритість (openess), підзвітність (accountability), ефективність (effectiveness) тощо.

5. Розроблено структуру формування та реалізації державної регуляторної політики на основі аналізу форм, механізмів, інструментів, методів та заходів державного управління. До них ми віднесли: планування (стратегічне та індикативне); державне регулювання (ліцензування, патентування, квотування, сертифікація та стандартизація); проведення грошово-кредитної та фінансової політики; захист від недобросовісної конкуренції чи стимулювання добросовісної конкуренції (обмеження монополізму, контроль за ціноутворенням); здійснення регуляторної політики в зовнішньоекономічній діяльності; податкову політику (фіскальну та стимулювальну); економічне стимулювання (державне замовлення, дотації, субсидії); методи переконання і примусу; стимулювання розвитку науки і технологій.

Визначено, що роль держави в розвитку економіки має оцінюватися за рівнем забезпечення державою внутрішніх та зовнішніх умов сталого розвитку економіки. При цьому не слід забувати, що хоч це забезпечення і передбачає регуляторне втручання, проте воно має бути доцільним та ефективним. Тобто, держава повинна виступати ключовим чинником у створенні екосистеми, сприятливої для підприємницької діяльності. Держава, не втручаючись безпосередньо в діяльність суб'єктів господарювання, має управляти ринковою економічною системою і підтримувати її чи стримувати негативні тенденції через відповідні регуляторні впливи.

6. Уперше узагальнено підходи до формування концептуальних моделей ухвалення регуляторних рішень та ухвалення нормативно-правових актів регуляторного характеру різними органами публічної влади в Україні. Визначено, що основну роль у регулюванні економіки має Верховна Рада України, адже саме через ухвалення нового законодавства або вдосконалення вже чинного відбувається становлення законодавчої, правової, адміністративної та економічної систем. Доведено, що формування, реалізація та моніторинг державної регуляторної політики є одним із ключових завдань Кабінету Міністрів України. Акцент дослідження зроблено також на аналізі регуляторної діяльності органів місцевого самоврядування, оскільки в умовах децентралізації та реформи адміністративно-територіального устрою України їх роль у розвитку економічних комплексів громад та, відповідно, і в соціально-економічному розвитку держави, суттєво зростає.

На основі проведеного аналізу розроблено узагальнену модель державної регуляторної політики від її формування до реалізації та застосування, у якій описуються суб'єкти державного регулювання, стратегія формування ДРП (її цілі і завдання), механізми ДРП та принципи, на яких функціонують ці механізми, інструменти і методи реалізації державного регулювання. Розглядаючи принципи державної регуляторної політики та аналізуючи їх наповнення в сучасній державноуправлінській науці, запропоновано долучити до них додаткові принципи: наукової обґрунтованості, законності, комплексності та системності. Належний контроль за їх урахуванням, дотриманням та виконанням сприяв би усуненню частини проблем, що існують у сфері реалізації державної регуляторної політики.

7. Проведене дослідження можливостей різних економічних теорій, що можуть застосовуватися для формування стратегічного напрямку розвитку держави, показало, що в економічних системах, які використовують положення різних економічних теорій, набір цих механізмів та інструментів буде різний. Запропоновано як базову економічну теорію для України використовувати неолібералізм. Ця теорія, з одного боку, дає можливість розвивати економіку держави на достатньо високому рівні, не утискаючи суб'єктів господарювання, а з іншого, – залишає в руках держави важелі впливу на господарську діяльність цих суб'єктів через реалізацію положень державної регуляторної політики. Такий підхід поєднує в собі публічне регулювання економічних процесів на всіх рівнях ринкової економіки, використовуючи для цього інструменти, що відповідають не лише потребам держави, але й потребам вільного ринку та підприємництва.

Крім того, пропонується до процесу формування та реалізації державної регуляторної політики додати публічних акторів (ними можуть виступати суб'єкти підприємницької діяльності, саморегулівні організації, громадські організації, органи місцевого самоврядування тощо) і надати їм право впливати на формування та реалізацію регуляторної політики. У цьому разі вони вже будуть виступати суб'єктами формування вже публічної регуляторної політики (ПРП), що в цьому розумінні буде мати ширше трактування та можливості використання. Тоді знімається термінологічний конфлікт, а публічні актори формування ПРП можуть виступати і суб'єктами, і об'єктами ПРП залежно від того, які сфери регулюються та на яких рівнях відбувається регулювання.

Уперше наведено нові складові понятійно-термінологічного апарату регуляторної політики держави, що містять організаційні та правові механізми державного управління, методи формування, здійснення та відстеження результатів реалізації державної регуляторної політики і можуть бути використані для вдосконалення нормативно-правової бази державної регуляторної політики шляхом унесення змін та доповнень до чинних НПА, а саме: «публічна регуляторна політика», «суб'єкти публічної регуляторної політики», «об'єкти публічної регуляторної політики», «можливість досягнення цілей регулювання», «критерії досягнення цілей регулювання», «оцінка можливості впровадження та виконання вимог регуляторного акта», «альтернативні способи досягнення цілей державного регулювання», «опис альтернативи регулювання», «оцінка впливу регулювання на сферу інтересів держави», «оцінка впливу на сферу інтересів громадян», «оцінка впливу на сферу інтересів суб'єктів господарювання», «комплексний критерій оцінки впливу та ефективності регулювання», «бюджетні витрати на адміністрування регулювання», «компенсаторні механізми виконання регулювання для підприємництва», які можна ввести до вітчизняної законодавчо-нормативної бази для розширення сфери розуміння регуляторної політики.

8. Обґрунтовано взаємозв'язок стратегії місцевого розвитку і бачення набору регуляторних впливів, що складають собою стратегію формування та реалізації регуляторної політики на місцевому рівні (місцевої регуляторної стратегії, стратегії державної регуляторної політики на місцевому рівні), що вперше дало можливість сформулювати концепцію ресурсного забезпечення та перспективного економічного потенціалу території як усвідомлене, обґрунтоване, послідовне і результативне реформування системи управління розвитком АТО. Це, на думку автора, повинно включати зміну пріоритетів територіального управління (спочатку формулювання цілей і завдань розвитку, потім визначення економічної політики, спрямованої на досягнення означених цілей) та перехід від безсистемного планування до стратегічного планування з урахуванням короткострокового планування.

Запропоновано концептуальні підходи та розроблено схему підготовки стратегії формування регуляторної політики на основі стандартного підходу до підготовки стратегічних документів та з урахуванням взаємозв'язку зі стратегією розвитку певної адміністративно-територіальної одиниці. Таким чином, стратегія публічної (державної) регуляторної політики – це складний комплексний інструмент регулювання, що передбачає: організаційні заходи з підготовки (формування) стратегії – формування робочих груп, визначення відповідальних осіб та органів, розроблення положення про підготовку стратегії ПРП; аналіз поточного стану та вибору місії-бачення розвитку – аналіз чинних регуляторних актів у частині їх впливу на поточну ситуацію і можливий вплив на майбутню стратегію місцевого розвитку; розроблення проєкту стратегії та плану її реалізації – формування набору регуляторних рішень з обґрунтуванням потреби їх застосування, підготованими АРВ та графіком реалізації (впровадження) цих регуляторних рішень згідно зі стратегією місцевого розвитку; власне ухвалення управлінських рішень (регуляторних впливів); контроль (моніторинг) процесу реалізації управлінських рішень з відстеженням ефективності регуляторних впливів. Таким чином, стратегії, як і

проблеми, є унікальними у їх розробленні та застосуванні. Залежно від набору компонентів стратегії розвитку будуть формуватися відповідні компоненти стратегії ДРП, оскільки стратегія регуляторної політики буде інструментом реалізації плану заходів і досягнення цілей стратегії розвитку. Тобто, попри спільність методів формування стратегії ДРП, конкретний набір та реалізація регуляторних впливів буде відрізнятися від однієї АТО до іншої.

9. Автором запропоновано схему аналізу та синтезу нормативно-правового акта регуляторного характеру, що включає в себе критерії та обмеження проектування НПА, а саме: наявність різних альтернативних шляхів досягнення тієї чи іншої мети регулювання, можливі позитивні та негативні наслідки від запровадження відповідних альтернатив; потребу проведення моніторингу суспільних очікувань від запровадження тих чи інших механізмів регулювання; для вже чинних механізмів регулювання проведення моніторингу досягнення мети регулювання, якості адміністрування та реакції відповідних суспільних груп, на які було скеровано регулювання. Результатом аналізу процесів проектування державної політики з погляду державноуправлінського аспекту стала адаптована схема аналізу і синтезу державної регуляторної політики з урахуванням положень системного підходу. Для спрощення роботи за цією схемою запропоновано обмежитися трьома критеріями оцінки для вибору одного із альтернативних варіантів ДРП, а саме: проблемна спрямованість альтернативного варіанту формування нової державної регуляторної політики (управлінських рішень, що входять до її складу); наявність політичних, економічних і суспільних механізмів, інструментів, методів реалізації нової ДРП та імплементації результатів її дії; ефективність нової державної регуляторної політики.

Визначено, що загальну схему підготовки та ухвалення регуляторного рішення можна реалізувати у вигляді просторової багатовимірної структури системних знань про сферу регулювання (середовища формування регуляторної політики), при цьому першим кроком будуть стратегічні плани розвитку держави, галузі чи регіону. Саме від того, який план розвитку буде взято за основу на першому етапі, ухвалюватиметься далі рішення щодо альтернатив розвитку ситуації. Удосконалення процесів формування та реалізації ДРП у цих умовах може відбуватися як через оптимізацію регуляторного середовища (ухвалення нових та доопрацювання вже чинних нормативно-правових актів), так і через розроблення більш ефективного процесу ухвалення регуляторних рішень (грамотна побудова механізму взаємодії виконавців, оптимізація інформаційних потоків, відсіювання непотрібної інформації, спрощення пошуку та отримання потрібної інформації, підготовка нормативно-правових актів та їх проходження до моменту ухвалення).

10. Сформовано та запропоновано для використання кілька альтернативних моделей формування та реалізації публічної (державної) регуляторної політики в різних сферах управління, а саме: модель використання механізмів дерегуляції у системі вищої освіти з метою адаптації стратегії розвитку системи вищої освіти як до макроекономічних, так і до регіональних умов функціонування вишів; запровадження принципів регуляторної політики до вдосконалення процедур надання адміністративних

послуг; застосування електронних ресурсів та сервісів як інструментів підвищення ефективності державної регуляторної політики. Перевагами цих моделей при запровадженні їх на місцевому та регіональному рівні можуть стати: підвищення інформованості суб'єктів господарювання щодо можливих напрямів регулювання; участь суб'єктів господарювання у формуванні, запровадженні та моніторингу державної регуляторної політики; підвищення інформованості суб'єктів господарювання щодо діяльності інших суб'єктів господарювання; поліпшення бізнес-клімату та зменшення втрат суб'єктів господарювання на відкриття та ведення бізнесу через запровадження швидких та якісних регуляторних процедур.

11. З метою підвищення ефективності регуляторної політики у сфері підприємницької діяльності доцільним вважається проведення таких заходів у межах регуляторної реформи:

- формування дієвої та ефективної регуляторної політики з урахуванням показників та характеристик рейтингу Doing Business. Оскільки цей рейтинг є SMART-показником, то він дозволяє чітко окреслити реальне поліпшення в регуляторній політиці країни, а також показує напрями, що потребують більшого вивчення та вдосконалення;

- завершення процесів систематизації нормативно-правової бази регуляторної політики, надання особливої уваги дерегуляційним процесам (швидкий перегляд, «гільйотина» тощо) щодо нормативно-правових актів регуляторного характеру державних та місцевих органів виконавчої влади, а також органів місцевого самоврядування, у тому числі й з перевіркою їх на відповідність принципам державної регуляторної політики;

- забезпечення неухильного дотримання законодавчо встановлених процедур підготовки, ухвалення, впровадження та моніторингу результативності нормативно-правових актів регуляторного характеру, зокрема при підготовці планів розроблення регуляторних актів, проведення процедур громадського обговорення їх проєктів, урахування аналізів регуляторного впливу, що готуються незалежним експертним середовищем або зацікавленими структурами;

- спрощення процедур юридичного оформлення господарської діяльності та проведення реєстраційних дій через проєктування, розроблення та впровадження інформаційної автоматизованої системи реєстрації суб'єктів господарської діяльності з можливістю роботи із реєстром суб'єктів господарювання; постійна актуалізація та скорочення списку видів діяльності, що підлягають ліцензуванню та сертифікації, запровадження та сприяння поширенню практики добровільної сертифікації продукції виробником або імпортером, виключення дублювання функцій органами контролю в цій сфері.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування та реалізації державної регуляторної політики в Україні. Перспективу дальшого дослідження вбачаємо в удосконаленні механізмів, інструментів, методів та засобів регуляторної політики, що використовуються для ухвалення управлінських рішень регуляторного характеру, а також в адаптації запропонованих новацій для державного управління іншими сферами та галузями управління.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації *Монографії*

1. Дурман М. О. Формування регуляторної політики на місцевому рівні: механізми та чинники змін. Громадівська модель самоврядування в Україні: колективна монографія / Кол. авт., за заг. ред. проф. Ю.М. Бардачова, І.П. Лопушинського, Р.М. Плюща. Херсон, Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С. 2019. С. 517-562.

2. Дурман М. О. Формування та реалізація державної регуляторної політики в Україні: монографія. Херсон: Книжкове вид-во ФОП Вишемирський В.С., 2019. 484 с.

Статті

3. Дурман М. О. Проблеми взаємодії системи «держава-бізнес» у сфері державної регуляторної політики. Збірник наукових праць Донецького державного університету управління: Серія «Державне управління». Вип. 135. Донецьк: ДонДУУ. 2009. С. 142-148.

4. Дурман М. О. Регуляторна діяльність Верховної Ради України: історія та перспективи. Актуальні проблеми державного управління, педагогіки і психології. Випуск 1(4). 2011. Херсон, ХНТУ. С. 141-149.

5. Дурман М. О. Альтернативи розвитку державної регуляторної політики в Древній Русі XIII-XV століть. Актуальні проблеми державного управління, педагогіки і психології. Випуск 2 (7). Херсон, ХНТУ, 2012. С. 48-53.

6. Дурман М. О. Один із принципів формування державної регуляторної політики. Вісник Академії митної справи України. Серія «Державне управління». Дніпропетровськ: АМСУ. 2013. №2. С. 30-33.

7. Дурман М. О. Використання концепції «Good Governance» при формуванні державної регуляторної політики. Аналітика і влада : журн. експерт.-аналіт. матеріалів і наук. пр. Ін-ту пробл. держ. упр. та місц. самоврядування / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. К. НАДУ. 2013. № 8. С. 27-35.

8. Дурман М. О. Причини і наслідки останньої хвилі дерегуляції. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2014. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2014_1_8

9. Дурман М. О., Цегельник Н. Ю. Надання адміністративних послуг в електронному вигляді як один з інструментів дерегуляції. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2014. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2014_2_10

10. Дурман М. О. Становлення окремих механізмів формування державної регуляторної політики. Держава та регіони: наук.-вироб. журнал. Серія: Державне управління. №1. 2016. Вид-во Класичний приватний університет. Запоріжжя. С. 78-85.

11. Дурман М. О. Організаційно-правові механізми управлінської діяльності у формування державної регуляторної політики. Теорія та практика

державного управління і місцевого самоврядування. 2019. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2019_2

12. Дурман М. О. Удосконалення понятійно-термінологічного апарату у сфері державної регуляторної політики в Україні // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. Том 30 (69), № 5, 2019. С. 29-36. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2019.5/06>

13. Дурман М. О. Чинники впливу на формування та реалізацію державної регуляторної політики. Публічне управління і адміністрування в Україні. Науковий журнал. Випуск 14. Одеса, ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій», Видавничий дім «Гельветика». 2019. С. 43-47. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5240-2019-14-8>

14. Дурман М. О. Деякі аспекти регуляторної діяльності Кабінету Міністрів України. Держава та регіони. Серія «Державне управління», Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2019. №4 (68). С. 96-103. DOI <https://doi.org/10.32840/1813-3401-2019-4-16>

15. Дурман М. О., Дрожин Д. Ю. Інструменти регуляторної діяльності органів місцевого самоврядування. Науковий вісник: державне управління: журнал. К. МАУП, Видавництво Університету економіки та права «КРОК». 2020. №1 (3). С. 84-97. DOI [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-1\(3\)-84-96](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-1(3)-84-96)

16. Дурман М. О., Тохтарова І. М. Електронні ресурси та сервіси як інструменти підвищення ефективності державної регуляторної політики. // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2020. № 1. DOI <https://doi.org/10.35546/kntu2308-8834/2020.1.13>

17. Durman M. O., Drozhyn D. Y. Growing and functions of the State Regulatory Service of Ukraine as the main subject of formation and realization of the State Regulatory Policy. Scientific publications «PUBLIC MANAGEMENT», № 2 (22). March 2020. p. 48-63. DOI [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-2\(22\)-48-63](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-2(22)-48-63)

18. Дурман М. О. Співвідношення понять «державний» та «публічний» у сфері регуляторної політики: актуалізація понятійно-термінологічного апарату. Науковий вісник: державне управління: журнал. 2020. №2 (4) 2020. С. 135-149. DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2\(4\)-135-148](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2(4)-135-148)

19. Дурман М. О. Альтернативні моделі формування та реалізації державної регуляторної політики та їх співвідношення зі стратегіями економічного розвитку територій. Публічне управління та митне адміністрування (правонаступник наукового збірника «Вісник Академії митної служби України. Серія: «Державне управління»). № 1 (24). 2020. С. 29-35. DOI <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2020-1.6>

20. Дурман М. О. Політико-економічна модель лібертаріанства та можливість її застосування в Україні: регуляторний аспект. Публічне управління та регіональний розвиток. ЧНУ ім. Петра Могили. №7 (2020). Миколаїв. 2020. С. 109-124. DOI: <https://doi.org/10.34132/pard2020.07.05>

21. Дурман М. О. Стратегія регуляторної політики як один з інструментів реалізації стратегії розвитку адміністративно-територіальної одиниці. Вісник Національного університету цивільного захисту України: зб.

наук. пр. Х. Вид-во НУЦЗУ, 2020. Вип. 1 (12). 524 с. (Серія «Державне управління»). С. 414-427. DOI: 10.5281/zenodo.3842067

Статті в зарубіжних виданнях

22. Дурман Н. А. Политологические аспекты государственной регуляторной политики. Humanities and Social Science. SS(3). Issue: 18/2. (3). 2014. P. 87-91. URL: www.seanewdin.com

23. Lopushinskyi I., Durman M. Correlation of mechanism of public administration and state regulation in developing state regulatory policy/ Information and Innovation Technologies in Economics and Administration. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach, 2019. P. 200-208.

24. Дурман М. О. Міжнародний досвід розв'язання регуляторних проблем на національному рівні. East European Scientific Journal, #8 (48), 2019, part 2. P.30-36.

25. Дурман М., Дурман О. Економічні теорії та державна регуляторна політика: механізми та інструменти реалізації. Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences, VIII(37), I. 223, 2020 Feb. URL: https://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/hum_viii_223_37.pdf. DOI <https://doi.org/10.31174/SEND-HS2020-223VIII37-11>

26. Дурман М. О. Взаємозв'язок процесів формування стратегій державної регуляторної політики та стратегій економічного розвитку. Polish Journal Of Science. №28 (2020). VOL. 4. P. 47-51.

27. Durman M., Bashtannyk A., Kornienko V., Omarov A., Levchenko S. The Paradigm of Public Administration and its Development in Conditions of State Formation and Changes. International Journal of Economics and Business Administration. Volume VIII, Special Issue 1, 2020. pp. 178-189 (Scopus Indexed)

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

28. Дурман М. О. Державна регуляторна політика як інструмент суспільно-економічного розвитку держави. Збірник науково-методичних праць «Держава, регіон, підприємство: теорія та практика економіко-правового регулювання». Херсон. Видавництво ХДУ. 2009. С. 22-25.

29. Дурман М. О. Розвиток державної регуляторної політики через взаємодію держави і ринку. Збірник наукових праць науково-практичної конференції за міжнародною участю «Стратегія регіонального розвитку: формування та механізми реалізації» (30 жовтня 2009 року, м. Одеса, ОРІДУ НАДУ при Президентові України). Т. 1. С. 385-386.

30. Дурман М. О. Запровадження систем підтримки прийняття рішень при підготовці аналізу регуляторного впливу нормативно-правового акту. Матеріали 6-ої міжнародної наукової конференції ISDMCI'2009. Т.2. С. 123-125.

31. Дурман Н.А. Проведение государственной регуляторной политики с учетом взаимодействия государства и рынка. Материалы 6-ой Международной научно-практической конференции «Государственное регулирование экономики и повышение эффективности деятельности субъектов хозяйствования». Минск. 2010. с. 144-147.

32. Дурман М. О., Дурман О. Л. Застосування інформаційно-аналітичних систем при оцінці регуляторних впливів у сфері державного

управління. Актуальні проблеми державного управління, педагогіки і психології. Випуск 1(2). 2010. Херсон, с. 21-23.

33. Дурман М. О. Аналіз проблем державного регулювання як шлях удосконалення регуляторного клімату. Матеріали 1-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи» (7-9 жовтня 2010 р., м. Херсон). С. 123-125.

34. Дурман М. О. Застосування принципів системного підходу при оцінці впливу нормативно-правових актів. Матеріали конференції «Інтелектуальні системи прийняття рішень та проблеми обчислювального інтелекту». ISDMCI'2010, т.2, с. 42-46.

35. Дурман М. О. Спільне фінансування проектів територіальних громад як засіб реалізації стратегії регіонального розвитку. Матеріали 2-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи» (7-9 жовтня 2011 р., м. Херсон). С. 95-96.

36. Дурман М. О. Особливості застосування класичної теорії управління при розробці регуляторних актів. Матеріали 3-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи» (7 грудня 2012 р., м. Херсон). С. 102-104.

37. Дурман М. О. Використання теорії управління в державній регуляторній діяльності. Збірник наукових праць міжнародної конференції «Інтелектуальні системи прийняття рішень та проблеми обчислювального інтелекту» ISDMCI'2013. Херсон. ХНТУ, 2013. С. 72-73.

38. Дурман М. О. Доповнення до класичної теорії управління при розробці нормативно-правових актів. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2013. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2013_1_7

39. Дурман М. О. Деякі питання практичного застосування норм регуляторного законодавства. Актуальні проблеми державного управління на сучасному етапі державотворення. Матеріали VIII наук.-практ. конф. / за наук. ред. Т. М. Литвиненко. Луцьк: Волинполіграф, 2014. С. 19-20.

40. Дурман М. Реалізація положень Коаліційної угоди як один з механізмів регулювання відносин «держава-суспільство-бізнес». «Правові аспекти публічного управління: теорія та практика». Матеріали науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 2014 р.) / за заг. ред Л.Л. Прокопенка, Д.: ДРІДУ НАДУ, 2014. С. 188-191.

41. Дурман М. О., Дурман О. Л. Деякі принципи аналізу державної політики. Ціннісний вимір політичної діяльності: західно-східний вектор сучасної української політики. Збірник наукових праць / Редколегія: Ю.М. Бардачов – голова, В.Ф. Цвих, Ф.Г. Семенченко та інші. Херсон: вид-во ПП Вишемирський В.С., 2014. С. 72-74.

42. Дурман М. О. Механізми формування та реалізації державної регуляторної політики на місцевому рівні. Місьцеве самоврядування в Україні: євроінтеграційний шлях: колективна монографія. К. РІДНА МОВА, 2016. С. 362-411.

43. Дурман М. О. Законодавче регулювання децентралізації: вплив на місцеву регуляторну політику. Матеріали 7-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи», Херсон, 2016. С. 62-65.

44. Дурман М. О. Функції державного управління з точки зору державної регуляторної політики. Напрями вдосконалення механізмів державного управління в умовах сучасних реформаційних процесів. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 27–28 грудня 2019 р. Херсон. Видавничий дім «Гельветика», 2019. С. 26-31.

45. Дурман М. О. Головіна І. В. Цілі, методи та критерії оцінки регуляторного впливу. Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи. Збірник матеріалів 10-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції / за наук. ред. проф. Ю. М. Бардачова, І. П. Лопушинського, Р. М. Плюща. Херсон: ХНТУ, 2019. С. 69-74.

46. Дурман М. О. Історичні передумови гармонізації регуляторного законодавства у відповідності до угоди про асоціацію «Україна – ЄС». Національні наукові обрії: проблеми, перспективи, новації. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Національні наукові обрії: проблеми, перспективи, новації» (м. Харків, 18 – 19 жовтня 2019 року). Наукове партнерство «Центр наукових технологій». Харків: НП «ЦНТ», 2019. С. 10-14.

47. Дурман М. О. Інформаційно-аналітична підтримка процесів формування державної регуляторної політики. Інформація, аналіз, прогноз – стратегічні важелі ефективного державного управління. Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 7 листопада 2019 р. МОН України; УкрІНТЕІ [та ін.]. Київ. УкрІНТЕІ, 2019. С. 108-112.

48. Дурман М. О. Використання он-лайн інструментів оцінки нормативно-правових актів для підвищення ефективності управлінських рішень Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, 23 квітня 2019 р. Полтава. ПолтНТУ, 2019. С. 37-39.

49. Дурман М. О. Деякі інструменти регуляторної політики як основа сталого розвитку територій. Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення. Матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпро, 25 жовт. 2019 р. / за заг. ред. О. Ю. Бобровської. Дніпро. ДРІДУ НАДУ, 2019. С. 108-111.

50. Дурман М. О. Інструменти формування регуляторної політики в об'єднаних територіальних громадах. Інноваційний розвиток і підвищення рівня спроможності об'єднаних територіальних громад. Матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Дніпро, 30 жовтня – 29 листопада 2019 р. / за заг. ред. І.А. Чикаренко. Дніпро. ДРІДУ НАДУ, 2019. С. 89-91.

51. Дурман М. О. Правові зобов'язання України щодо вирішення регуляторних проблем: євроінтеграційний аспект. Правові аспекти публічного управління: теорія та практика. Матеріали XI науково-практичної конференції, м. Дніпро, 12 грудня 2019 р. / за заг. ред. Л.Л. Прокопенко. Дніпро. ДРІДУ НАДУ, 2019. С. 83-86.

52. Дурман М. О. Аналіз наповнення деяких економічних функцій з точки зору державної регуляторної політики. Science and Global Studies: Abstracts of scientific papers of International Scientific Conference (Bratislava,

Slovakia, 30 December 2019). Financial And Economic Scientific Union, 2019. P. 30-34.

53. Дурман М. Економічні та адміністративні інструменти регуляторної діяльності органів місцевого самоврядування. Збірник тез IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ» (Херсон, 25 березня 2020). С. 107-109.

54. Дурман М. О. Можливість проведення державної регуляторної політики в умовах запровадження положень лібертаріанської теорії. Правові засади організації та здійснення публічної влади: збірник тез III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова (м. Хмельницький, 28 лютого – 2 березня 2020 року). Хмельницький. Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. С. 129-133.

55. Дурман М. О. Регуляторні зобов'язання України в рамках виконання угоди про асоціацію «УКРАЇНА – ЄС». Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України. Матеріали 17-ої регіон. наук.-практ. конф., 14 травня 2020 р., Дніпро / за заг.ред. Л.Л. Прокопенка. Д. ДРІДУ НАДУ, 2020. С. 89-92.

56. Дурман М.О. Рекомендації органам публічної влади щодо реалізації державної регуляторної політики. Публічне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи : матеріали XI наук. Інтернет-конф. за міжнар. участю для аспірантів та докторантів. 29 трав. 2020 р. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2020. С.10-14.

57. Дурман М. О. Державна регуляторна політика в Україні: перехід до «публічності». Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні : Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції за міжнародною участю, 18 червня 2020 р. – Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2020. С. 26-28.

58. Дурман М.О. Інструменти формування державної регуляторної політики в різних економічних теоріях. Ціннісний вимір політичної діяльності: Збірник наукових праць. Редколегія: Ю. М. Бардачов – голова, Ф. Г. Семенченко, О. М. Момоток та ін. Херсон: вид-во ФОП Вишемирський В. С., 2020. С. 30-32.

59. Лопушинський І.П., Дурман М.О. Удосконалення стратегічного планування розвитку адміністративно-територіальних одиниць з урахуванням принципів державної регуляторної політики. 100 ідей для Президента та Уряду України: проєктні ініціативи у сфері публічного управління: зб. наук. пр.: у 2 т. Редкол: Н.І. Обушна, А.П. Рачинський, С.К. Хаджираєва (голова). Київ. НАДУ. 2020. Т. 2. С. 98-103.

АНОТАЦІЯ

Дурман М.О. Формування та реалізація державної регуляторної політики в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. –

Херсонський національний технічний університет. – Національний університет цивільного захисту України, м. Харків, 2020.

У дисертаційному дослідженні наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення актуального наукового завдання в галузі державного управління щодо теоретико-методологічного обґрунтування сутності, змісту й процесів формування та реалізації державної регуляторної політики (ДРП), у тому числі й з використанням передового зарубіжного досвіду, та розроблення науково-практичних рекомендацій органам публічної влади щодо вдосконалення означених процесів на сучасному етапі українського державотворення.

Проаналізовано науково-термінологічний апарат і науково-теоретичні основи формування та реалізації державної регуляторної політики. Запропоновано трактувати поняття «регуляторна політика» в широкому розумінні (не тільки як регулювання господарських відносин), а саме як напрям у системі державного регулювання економіки, що ґрунтується на певних принципах, використовує специфічні методи, спрямовані на підвищення ефективності функціонування соціально-економічної системи, та передбачає взаємодію органів публічної влади, економічних суб'єктів, громадянського суспільства з метою узгодження інтересів та досягнення цілей розвитку.

На основі аналізу процесів формування та реалізації регуляторної політики в Європейському Союзі (ЄС) запропоновано вдосконалити процедуру імплементації зарубіжного досвіду запровадження регуляторної політики в Україні. Визначено, що роль держави в розвитку економіки має оцінюватися за рівнем забезпечення державою внутрішніх та зовнішніх умов сталого розвитку економіки, підтримувати її чи стримувати негативні тенденції через відповідні регуляторні впливи.

На основі проведеного аналізу вперше розроблено та запропоновано узагальнену модель формування та реалізації державної регуляторної політики, у якій описуються суб'єкти державного регулювання, стратегія формування ДРП (її цілі і завдання), механізми ДРП та принципи, на основі яких функціонують ці механізми, інструменти і методи реалізації державного регулювання. Наголошується на потребі запровадження стратегії державної регуляторної політики як документа, що містить перелік регуляторних впливів та їх роль у розвитку держави, регіону, громади.

Ключові слова: державне управління, механізми державного управління, державна регуляторна політика, процеси формування та реалізації державної регуляторної політики, системний підхід у регуляторній політиці, регуляторне середовище, стратегія державної регуляторної політики, процеси підготовки та ухвалення регуляторних рішень, нормативно-правовий акт регуляторного характеру.

АННОТАЦИЯ

Дурман Н.А. Формирование и реализация государственной регуляторной политики в Украине. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора наук государственного управления по специальности 25.00.02 - механизмы государственного управления. – Херсонский национальный технический университет. – Национальный университет гражданской защиты Украины, г. Харьков, 2020.

В диссертационном исследовании приведены теоретическое обобщение и новое решение актуальной научной задачи в области государственного управления по теоретико-методологическому обоснованию сути, содержания и процессов формирования и реализации государственной регуляторной политики (ГРП), в том числе и с использованием передового зарубежного опыта, а также осуществлена разработка научно-практических рекомендаций органам публичной власти по совершенствованию указанных процессов на современном этапе формирования украинского государства.

Проанализирован научно-терминологический аппарат и научно-теоретические основы формирования и реализации государственной регуляторной политики. Предложено трактовать понятие «регуляторная политика» в широком смысле (не только как регулирование хозяйственных отношений), а именно как направление в системе государственного регулирования экономики, основанное на определенных принципах, использующее специфические методы, направленные на повышение эффективности функционирования социально-экономической системы, и предусматривающее взаимодействие органов государственной власти, органов местного самоуправления, экономических субъектов, их объединений, гражданского общества с целью согласования интересов и достижения целей экономического развития.

Проанализированы процессы формирования и реализации регуляторной политики в Европейском Союзе (ЕС), а также обязательства Украины по гармонизации своего регуляторного законодательства с соответствующим законодательством ЕС. Предложено усовершенствовать процедуру имплементации зарубежного опыта внедрения регуляторной политики в Украине путем добавления этапа контроля и мониторинга за внедрением и результативностью государственной регуляторной политики с учетом двух альтернативных путей совершенствования ГРП с переходом на первый этап (полный анализ зарубежного опыта) или с переходом на третий этап (этап анализа политики).

Определено, что роль государства в развитии экономики должна оцениваться по уровню обеспечения государством внутренних и внешних условий устойчивого развития экономики. То есть, государство должно

выступать ключевым фактором в создании экосистемы, благоприятной для предпринимательской деятельности. Государство, не вмешиваясь непосредственно в деятельность субъектов хозяйствования, должно управлять рыночной экономической системой и поддерживать ее или сдерживать негативные тенденции через соответствующие регуляторные воздействия.

На основе проведенного анализа впервые разработана и предложена обобщенная модель формирования и реализации государственной регуляторной политики, в которой описываются субъекты государственного регулирования, стратегия формирования ГРП (ее цели и задачи), механизмы ГРП и принципы, на основании которых функционируют эти механизмы, инструменты и методы реализации государственного регулирования. Отмечается необходимость внедрения стратегии государственной регуляторной политики как документа, содержащего перечень регуляторных воздействий и их роль в развитии государства, региона, общества.

Обоснована взаимосвязь стратегий развития и регуляторных воздействий, представляющих собой стратегию формирования и реализации регуляторной политики на соответствующем уровне управления, что впервые позволило сформировать концепцию ресурсного обеспечения и перспективного экономического потенциала территории как осознанное, обоснованное, последовательное и результативное реформирование системы управления развитием административно-территориальной единицы. Предложены концептуальные подходы и разработана схема подготовки стратегии формирования регуляторной политики на основе стандартов подготовки стратегических документов и с учетом взаимосвязи со стратегией развития определенной административно-территориальной единицы.

Определено, что общую модель подготовки и принятия регуляторного решения можно реализовать в виде пространственной многомерной структуры системных знаний о сфере регулирования (среды формирования регуляторной политики), при этом первым шагом будут стратегические планы развития государства, отрасли, региона или общины. Именно от того, какой план развития будет взят за основу, возможно дальнейшее решение относительно альтернатив развития и соответствующих им регуляторных решений.

Сформированы и предложены для использования несколько альтернативных моделей формирования и реализации публичной (государственной) регуляторной политики в различных сферах управления, а именно: модель использования механизмов дерегуляции в системе высшего образования с целью адаптации стратегии развития этой системы, как к макроэкономическим, так и к региональным условиям функционирования ВУЗов; применение принципов регуляторной политики к совершенствованию процедур предоставления административных услуг; применение электронных ресурсов и сервисов как инструментов повышения эффективности государственной регуляторной политики.

Преимуществами этих моделей могут стать: повышение информированности субъектов хозяйствования относительно возможных

направлений регулирования; их участие в формировании, внедрении и мониторинге государственной регуляторной политики; улучшение бизнес-климата и уменьшения потерь субъектов хозяйствования на открытие и ведение бизнеса через внедрение быстрых и качественных регуляторных процедур.

Ключевые слова: государственное управление, механизмы государственного управления, государственная регуляторная политика, процессы формирования и реализации государственной регуляторной политики, системный подход в регуляторной политике, регуляторная среда, стратегия государственной регуляторной политики, процессы подготовки и принятия регуляторных решений, нормативно-правовой акт регуляторного характера.

ANNOTATION

Durman M.O. Formation and implementation of state regulatory policy in Ukraine. – Qualifying scientific work on manuscript copyright.

Thesis for awarding of scientific degree of the doctor of sciences in Public Administration 25.00.02 – mechanisms of public administration. – Kherson National Technical University. – National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv, 2020

The dissertation research provides a theoretical generalization and a new solution to an actual scientific problem in the field of public administration on the theoretical and methodological substantiation of the essence, content and processes of formation and implementation of state regulatory policy (SRP), including the use of advanced foreign experience, as well as the development of scientific -practical recommendations to public authorities on improving these processes at the present stage of the formation of the Ukrainian state.

The scientific-terminological apparatus and scientific-theoretical bases of formation and implementation of the state regulatory policy are analyzed. It is proposed to interpret the concept of "regulatory policy" in a broad sense (not only as the regulation of economic relations), namely as a direction in the system of state regulation of the economy based on certain principles, uses specific methods to improve the socio-economic system, and provides for the interaction of public authorities, local governments, economic entities, their associations, civil society in order to harmonize the interests and achieve the goals of economic development.

The processes of formation and implementation of regulatory policy in the European Union (EU), as well as Ukraine's commitment to harmonize its regulatory legislation with the relevant EU legislation are analyzed. It is proposed to improve the procedure of implementation of foreign experience in implementing regulatory policy in Ukraine by adding a stage of control and monitoring of implementation and effectiveness of state regulatory policy, taking into account two alternative ways to improve SRP with the transition to the first stage (full analysis of foreign experience) or to the transition to the third stage (stage of policy analysis).

It is determined that the role of the state in economic development should be assessed by the level of state provision of internal and external conditions for

sustainable economic development. That is, the state must be a key factor in creating an ecosystem conducive to business. The state, without directly interfering in the activities of business entities, must manage the market economic system and support it or restrain negative trends through appropriate regulatory impacts.

Based on the analysis, for the first time a generalized scheme of state regulatory policy from its formation to implementation and application is developed and proposed, which describes the subjects of state regulation, strategy of SRP formation (its goals and objectives), SRP mechanisms and principles on which these operate. mechanisms, tools and methods of implementation of state regulation.

The interrelation of development strategies and regulatory impacts, which is a strategy for the formation and implementation of regulatory policies at the appropriate management level, is substantiated, which for the first time allowed the formation of the concept of resource support and the prospective economic potential of the territory as a conscious, consistent and effective reform of the development management system of an administrative-territorial unit. Conceptual approaches are proposed and a scheme for preparing a regulatory policy formation strategy based on standards for preparing strategic documents and taking into account the interrelation with the development strategy of a certain administrative-territorial unit is developed.

It is determined that the general model of preparation and adoption of regulatory decisions can be implemented in the form of a spatial multidimensional structure of system knowledge about the sphere of regulation (the environment for the formation of regulatory policies), with the first step being strategic plans for the development of the state, industry, region or community. It is on the basis of which development plan will be taken as a basis in the first stage that further decisions on development alternatives and related regulatory decisions will be made.

Several alternative models of the formation and implementation of public (state) regulatory policy in various areas of management have been formulated and proposed for use, namely: a model of using deregulation mechanisms in the higher education system in order to adapt the development strategy of this system to both macroeconomic and regional conditions the functioning of universities; application of the principles of regulatory policy to improve the procedures for the provision of administrative services; the use of electronic resources and services as tools to improve the effectiveness of state regulatory policy.

The advantages of these models can be: raising awareness of business entities about possible areas of regulation; their participation in the formation, implementation and monitoring of state regulatory policy; improving the business climate and reducing the losses of businesses to start and run a business through the introduction of fast and high-quality regulatory procedures.

Key words: public administration, mechanisms of public administration, state regulatory policy, processes of formation and implementation of state regulatory policy, system approach in regulatory policy, regulatory environment, strategy of state regulatory policy, processes of preparation and adoption of regulatory decisions, regulatory act.

Відповідальний за випуск *Лопушинський Іван Петрович*

Підп. до друку 20.10.2020. Формат 60 х 84 1/16.
Папір офсетний. Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 1,16.
Наклад 100 прим. Зам. № 132.

Віддруковано з оригінал-макета в друкарні ФОП Леонов Д.С.
61023, м. Харків, вул. Весніна, 12, тел. (057) 717-28-80.